

Rozdział IV

Wiedza Transcendentalna

04.01 Osoba Boga, Pan Śri Krsna, rzekł: Ja przekazałem tę niezniszczalną naukę yogi bogu słońca Vivasvanowi, a Vivasvan przekazał ją Manu, ojcu ludzkości. Manu z kolei pouczył o niej Iksvaku.

04.01 *Znaczenie:* Znajdujemy tutaj historię *Bhagavad-gity* przekazywanej od czasów niepamiętnych, to znaczy od chwili, kiedy została wyjawiona królom wszystkich planet, poczuwszy od planety Słońce. Szczególnym obowiązkiem królów wszystkich planet jest ochrona mieszkańców tych planet. Zatem klasa królewska powinna zrozumieć naukę *Bhagavad-gity*, tak aby była w stanie kierować swoimi poddanymi i chronić ich od materialnej niewoli żądz. Ludzkie życie ma służyć kultywacji wiedzy duchowej – w wiecznym związku z Najwyższą Osobą Boga – a przywódcy wszystkich krajów i planet zobowiązani są udzielić jej swoim obywatelom – poprzez wykształcenie, kulturę i oddanie. Innymi słowy, zadaniem przywódców wszystkich państw jest szerzenie wiedzy o świadomości Krsny, tak aby ludzie mogli wyciągnąć korzyści z tej wielkiej nauki i wybrać właściwą, prowadzącą do sukcesu drogę – korzystając z szansy jaką daje ludzka forma życia.

W tym milenium, bóg słońca, które jest źródłem wszystkich planet w tym systemie słonecznym, znany jest jako Vivasvan, król słońca. W *Brahma-samhicie* (5.52) jest powiedziane:

*yac-caksur esa savita sakala-grahanam
raja samasta-sura-murtir aśesa-tejah
yasyajnyaya bhramati sambhrta-kala-cakro
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

"Pragnę wielbić" – powiedział Pan Brahma – "Najwyższą, oryginalną Osobę Boga, Govindę (Krsnę), pod którego kontrolą słońce – będące królem wszystkich planet przyjmuje bezgraniczną moc i ciepło. Słońce reprezentuje oko Pana i przebiega swoją orbitę zgodnie z Jego nakazem."

Słońce jest królem wszystkich planet, a bóg słońca (obecnie o imieniu Vivasvan) rządzi tą planetą, która kontroluje wszystkie inne, dostarczając im ciepła i światła. Obraca się ono z rozkazu Krsny i Pan początkowo uczynił Vivasvana swoim pierwszym uczniem mającym zrozumieć naukę *Bhagavad-gity*. *Gita* nie jest zatem spekulatywną rozprawą przeznaczoną dla niewiele znaczących, światowych naukowców, ale jest wzorcową księgą wiedzy przekazywaną od czasów niepamiętnych.

Historię *Gity* możemy prześledzić w *Mahabharacie* (*Śanti-parva* 348.51-52):

*treta-yugadau ca tato vivasvan manave dadau
manuś ca loka-bhrty-artham sutayeksvakave dadau*

iksvakuna ca kathito vyapya lokan avasthitah

"Na początku milenium zwanego Treta-yugą ta nauka o związku z Najwyższym została wyjawiona Manu przez Vivasvana. Manu, ojciec ludzkości, udzielił jej swemu synowi

Maharajowi Iksvaku, królowi tej planety Ziemi i przodkowi dynastii Raghu, w której pojawił się Pan Ramacandra." Zatem *Bhagavad-gita* istniała w ludzkim społeczeństwie od czasów Maharaja Iksvaku.

Obecnie mamy za sobą już pięć tysięcy lat Kali-yugi, która trwa 432 000 lat. Przed tym okresem była Dvapara-yuga (800 000 lat), a wcześniej Treta-yuga (1 200 000 lat). Zatem Manu przekazał naukę *Bhagavad-gity* swemu synowi i uczniowi Maharajowi Iksvaku, będącemu królem tej ziemskiej planety, jakieś 2 005 000 lat temu. Wiek obecnego Manu oblicza się na około 305 300 000 lat, z których minęło już 120 400 000 lat. Przyjmując, że przed narodzinami Manu, Pan przekazał Gite Swemu uczniowi Vivasvanowi, bogu słońca, to z przybliżonych obliczeń wynika, że *Gita* została wygłoszona przynajmniej 120 400 000 lat temu. A w społeczeństwie ludzkim przekazywana jest już od około dwóch milionów lat. Około pięć tysięcy lat temu Pan ponownie powtórzył ją Arjunie. Jest to przybliżony wiek *Gity*, według niej samej i według jej autora, Pana Śri Krsny. Została ona przekazana bogu słońca, Vivasvanowi, który – sam będąc *ksatriyą* – jest ojcem wszystkich *ksatriyów* (stąd zwie się ich potomkami boga słońca, czyli *ksatriyami surya-vamśa*). Ponieważ *Bhagavad-gita* jest tak dobra jak *Vedy*, jako że wyjawiona została przez Najwyższą Osobę Boga – wiedza ta jest *apauruseya*, nadludzka. Skoro więc nakazy wedyjskie przyjmowane są takimi jakimi są, bez ludzkiej interpretacji, zatem tak też należy przyjmować *Gitę*, bez świeckiej interpretacji. Światowi awanturnicy mogą spekulować na temat *Gity* na swój własny sposób, ale nie będzie to *Bhagavad-gita* taka, jaką jest. *Bhagavad-gita* musi więc zostać przyjęta taką jaką jest, poprzez sukcesję uczniów, tak jak to opisano tutaj, że Pan przekazał ją bogu słońca, bóg słońca swemu synowi Manu, a Manu z kolei swemu synowi Iksvaku.

04.02 Ta najwyższa nauka przekazywana była poprzez sukcesję uczniów i święci królowie poznawali ją w ten sposób. Ale z biegiem czasu sukcesja uczniów została przerwana i nauka ta – taka jaką jest – zdaje się być stracona.

04.02 Znaczenie: Oznajmiono tutaj wyraźnie, że *Gita* była szczególnie przeznaczona dla świętych królów, jako że oni – zarządzając swoimi poddanymi – mieli wypełniać jej cel. Z pewnością nie została ona przeznaczona dla osób demonicznych, które – wymyślając różnego typu interpretacje mające zaspokoić ich własne cele – unicestwiają jej wartość, tak aby nikt nie mógł wyciągnąć z niej korzyści. Skoro tylko pierwotny cel *Bhagavad-gity* poszedł w niepamięć – za przyczyną niesumiennych komentatorów, zaistniała potrzeba odnowienia sukcesji uczniów. Pięć tysięcy lat temu Sam Pan zauważył, że sukcesja uczniów została przerwana i dlatego oznajmił, iż cel *Gity* uległ zapomnieniu. Również obecnie jest tak wiele różnych wydań *Gity* (szczególnie w języku angielskim), ale prawie wszystkie z nich są niezgodne z nauką autoryzowanej sukcesji uczniów. Istnieje niezliczona ilość interpretacji *Gity* napisanych przez różnych świeckich naukowców, lecz prawie żaden z nich nie akceptuje Najwyższej Osoby Boga, Krsny, mimo iż robią dobry interes na słowach Śri Krsny. Interpretacje te utrzymywane są w demonicznym duchu, ponieważ demony nie wierzą w Boga – chociaż korzystają z własności Najwyższego. Jako że zaistniała wielka potrzeba na angielskie wydanie *Gity* – takiej jaką przekazuje system *parampara* (sukcesja uczniów) – uczyniono tutaj próbę mającą zaspokoić tę wielką potrzebę. *Bhagavad-gita* przyjęta taką jaką jest, stanowi wielki dar dla ludzkości; jeżeli natomiast przyjmuje się ją jak rozprawę o charakterze filozoficznej spekulacji, czytanie jej jest wtedy stratą czasu.

04.03 Przekazuję ci tutaj tę starożytną naukę o związku z Najwyższym, jako że jesteś Moim wielbicielem i przyjacielem, i dlatego możesz zrozumieć transcendentalną tajemnicę tej nauki.

04.03 Znaczenie: Są dwa rodzaje ludzi, mianowicie: wielbiciele i demony. Pan uczynił Arjunę odbiorcą nauk *Bhagavad-gity* dlatego, że był on Jego wielbicielem. Demony jednak nie są w stanie zrozumieć tej wielkiej, tajemnej nauki. Istnieje wiele wydań tej wielkiej księgi wiedzy i niektóre z nich posiadają komentarze wielbicieli, niektóre natomiast zostały zinterpretowane przez demony. Komentarze wielbicieli są prawdziwe, podczas gdy te pisane przez demony są bezużyteczne. Arjuna zaakceptował Krsnę jako Najwyższą Osobę Boga i każdy komentarz *Gity* zgodny z postawą Arjuna jest prawdziwą służbą oddania na rzecz tej wielkiej nauki. Demony jednakże nie przyjmują Krsny takim, jakim On jest. Wymyślają swój własny obraz Krsny, sprowadzając tym samym ludzi i ogół czytelników z drogi właściwego zrozumienia Jego nauk. Werset ten ostrzega przed takimi błędnymi ścieżkami. Tak więc, aby odnieść prawdziwą korzyść z tych nauk *Śrimad Bhagavad-gity*, należy wziąć przykład z sukcesji uczniów, zapoczątkowanej przez Arjunę.

04.04 Arjuna rzekł: Bóg słońca Vivasvan narodził się wcześniej niż Ty, jak więc mam to rozumieć, że na początku jemu przekazałeś tę wiedzę?

04.04 Znaczenie: Arjuna jest uznanym wielbicielem Pana, więc jak mógł on wątpić w słowa Krsny? Prawda jest taka, że Arjuna nie pytał w swoim imieniu, ale pytał dla korzyści tych, którzy nie wierzą w Najwyższą Osobę Boga, albo demonów, które nie chcą zaakceptować Krsny jako Najwyższej Osoby Boga. To jedynie dla ich korzyści Arjuna zadaje tego typu pytania, tak jak gdyby sam nie był świadomy Osoby Boga, czyli Krsny. Z Rozdziału Dziesiątego dowiemy się, że Arjuna doskonale wiedział, iż Krsna jest Najwyższą Osobą Boga, źródłem wszystkiego i ostatnim słowem w transcendencji. Ponieważ na tej Ziemi Krsna pojawił się jako syn Devaki, pospolitemu człowiekowi bardzo trudno jest zrozumieć, w jaki sposób Krsna pozostał tą samą Najwyższą Osobą Boga, osobą pierwotną i wieczną. Aby zatem to wyjaśnić, Arjuna zadaje pytanie Krsnie, tak aby On Sam mógł udzielić autorytatywnej odpowiedzi. Fakt, że Krsna jest najwyższym autorytetem, przyjmuje cały świat, nie tylko w czasach obecnych, ale od czasów niepamiętnych; nie akceptują Go jedynie demony. Skoro więc Krsna jest przez wszystkich uznanym autorytetem, Arjuna zadał Mu to pytanie w tym celu, aby Krsna mógł Sam Siebie opisać, nie czekając na demony, które zawsze usiłują przedstawić Go w fałszywym świetle – w sposób zrozumiały dla nich samych i ich zwolenników. Wszyscy – dla swojego własnego dobra, powinni poznać naukę o Krsnie. Jeśli Krsna mówi Sam o Sobie, jest to korzystne dla wszystkich światów. Takie wyjaśnienia dane przez Samego Krsnę mogą być dziwne dla demonów, jako że demony zawsze analizują Krsnę z własnego punktu widzenia. Ci natomiast, którzy są wielbicielami Pana, z ochotą przyjmują zdania o Krsnie, tym bardziej wypowiediane przez Samego Krsnę. Wielbiciele będą zawsze odnosić się z szacunkiem do takich autorytatywnych wypowiedzi o Krsnie, ponieważ zawsze gorąco pragną wiedzieć o Nim coraz więcej. Ateiści, którzy uważają Krsnę za zwykłego człowieka, mogą w ten sposób dowiedzieć się, iż Krsna jest nadludzki, że jest On *sac-cid-ananda vigraha* – wieczną formą pełną szczęścia i wiedzy – że jest On transcendentalny i nie podlega wpływom trzech sił natury materialnej, i nie ogranicza Go czas ani przestrzeń. Wielbiciel Krsny, tak jak Arjuna, z całą pewnością rozumie Jego transcendentalną pozycję. Zadanie tego pytania Panu jest jedynie próbą przeciwstawienia się ateistycznemu stanowisku osób, które uważają Krsnę za zwykłą ludzką istotę, podlegającą wpływom *gun* natury materialnej.

04.05 Osoba Boga rzekł: Wiele, wiele narodzin mamy za sobą tak ty, jak i Ja, Arjuno. Ja pamiętam wszystkie z nich, ale ty nie możesz ich pamiętać, o pogromco wroga!

04.05 Znaczenie: W *Brahma-samhicie* (5.33) znajdujemy informacje o bardzo wielu inkarnacjach Pana. Jest tam powiedziane:

*advaitam acyutam anadim ananta-rupam
adyam purana-purasam nava-yauvanam ca
vedesu durlabham adurlabham atma-bhaktau
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

"Wielbię Najwyższą Osobę Boga, Govindę (Krsnę), który jest pierwotną osobą – który jest absolutny, nieomylny i nie mający początku. I chociaż rozprzestrzenił się w nieograniczoną ilość form, jest ciągle tym samym, najstarszym, a pojawiającym się zawsze jak uosobienie młodości. Takie wieczne, pełne szczęścia, wszystko-wiedzące formy Pana poznają zwykle najlepsi uczeni wedyjscy, a zawsze manifestowane są one czystym i niezachwianym wielbicielom Pana."

W *Brahma-samhicie* (5.39) jest również powiedziane:

*ramadi-murtisu kala-niyamena tisthan
nanavataram akarod bhuvanesu kintu
krsnah svayam samabhavat paramah puman yo
govindam adi-purusam tam aham bhajami*

"Wielbię Najwyższą Osobę Boga, Govindę (Krsnę), który jest wiecznie obecny w różnych inkarnacjach, takich jak Rama, Nrsimha i w wielu podinkarnacjach, ale który jest zarazem oryginalną Osobą Boga, znanym jako Krsna – który również przychodzi osobiście."

Vedy mówią, że Pan – chociaż jeden bez wtórego – przejawia się w niezliczonych formach. Jest On jak kamień *vaidurya*, który zmienia kolor, a jednak zawsze pozostaje tym samym. Wszystkie te wielorakie formy Pana znane są czystym i niezachwianym wielbicielom; nie można ich zrozumieć jedynie przez studiowanie *Ved* (*vedesu durlabham adurlabham atma-bhaktau*). Wielbiciele, tacy jak Arjuna, są nieodłącznymi towarzyszami Pana i kiedykolwiek Pan inkarnuje, oni pojawiają się razem z Nim, aby służyć Mu na różne sposoby. Arjuna jest jednym z takich wielbicieli Pana. Z wersetu tego dowiadujemy się, że kilka milionów lat temu, kiedy Pan Krsna przekazywał *Bhagavad-gitę* bogu słońca Vivasvanowi, obecny był przy tym również Arjuna, ale w innej roli niż obecnie. Różnica pomiędzy Panem a Arjuną jest taka, że Pan pamięta to wydarzenie, podczas gdy Arjuna nie może go pamiętać. Na tym polega różnica między żywą istotą (będącą integralną częścią Pana) a Najwyższym Panem. Mimo iż Arjuna został tutaj nazwany wielkim bohaterem zdolnym do pokonania wrogów, nie jest on w stanie przypomnieć sobie tego, co zdarzyło się w jego różnych, poprzednich wcieleniach. Zatem żywa istota – jakkolwiek wielką by była według ocen materialnych – nigdy nie może dorównać Najwyższemu Panu. Każdy, kto jest nieodłącznym towarzyszem Pana, jest z pewnością osobą wyzwoloną – nigdy jednak nie może być równym Panu. Pan nazwany został w *Brahma-samhicie* nieomylnym (*acyuta*), co oznacza, iż nigdy nie zapomina On Siebie, nawet wówczas, kiedy wchodzi w kontakt z materią. Dlatego Pan i żywa istota nigdy nie mogą być równe pod każdym względem, nawet wtedy, kiedy żywa istota jest wyzwolona, jak Arjuna. Chociaż Arjuna jest wielbicielem Pana, zapomina on czasami o Jego naturze. Jednak, dzięki bożej łasce, wielbiciel może od razu zrozumieć nieomylną formę Pana, podczas gdy poznanie tej transcendentalnej natury jest rzeczą niemożliwą dla niewielbiciela, czyli demona. Umysły demonów nie mogą zatem zrozumieć opisów *Gity*. Krsna pamiętał czyny, których dokonał miliony lat wcześniej, Arjuna jednak nie mógł tego pamiętać, pomimo faktu, że zarówno Krsna, jak i Arjuna są wieczni w swojej naturze. Możemy również zauważyć tutaj, że żywa istota zapomina o wszystkim dlatego, że zmienia

ciało. Pan natomiast pamięta, jako że nigdy nie zmienia On Swojego ciała, które zawsze jest *sac-cid-ananda*. Jest On *advaita*, co oznacza, że nie ma różnicy pomiędzy Jego ciałem a Nim Samym. Wszystko związane z Nim jest duchem; podczas gdy uwarunkowana dusza jest różna od swego ciała materialnego. I ponieważ ciało Pana i Jego dusza są tożsame, Jego pozycja zawsze różni się od pozycji zwykłej żywej istoty, nawet jeśli schodzi On na platformę materialną. Demony nie mogą zgodzić się z tą transcendentalną naturą Pana, którą Pan Sam tłumaczy w następnych wersach.

04.06 Mimo iż jestem nienarodzony i Moje transcendentalne ciało nigdy nie ulega zniszczeniu, i chociaż jestem Panem wszystkich żywych istot, to jednak w każdym milenium pojawia się w Mojej oryginalnej, transcendentalnej formie.

04.06 Znaczenie: Pan informuje tutaj o osobliwości Swoich narodzin: chociaż może pojawiać się jak zwykła osoba, to jednak pamięta wszystko o niezliczonej liczbie Swoich przeszłych "narodzin". Podczas gdy zwykły człowiek nie może pamiętać nawet tego, co robił zaledwie parę godzin wcześniej. Jeśli zapytamy kogoś, co robił poprzedniego dnia o tej samej godzinie, nielato będzie mu dać natychmiastową odpowiedź. Będzie z pewnością musiał wysilić swoją pamięć, zanim przypomni sobie, co robił dokładnie o tej samej godzinie dzień wcześniej. A pomimo tego ludzie często śmiało uważają się za Boga, czyli Krsnę. Nie należy dać się zbałamucić takim bezsensownym twierdzeniom. Następnie Pan tłumaczy Swoją *prakrti*, czyli Swoją formę. *Prakrti* znaczy "natura", jak również *svarupa*, czyli "czyjaś forma". Pan mówi, że pojawia się w Swoim własnym ciele. Nie zmienia On Swojego ciała, tak jak to się dzieje w przypadku zwykłych żywych istot. Uwarunkowana dusza może posiadać jeden rodzaj ciała w życiu obecnym, jednak w życiu następnym otrzyma inne ciało. Nie ma ona stałego ciała w tym świecie materialnym, ale wędruje z jednego ciała do innego. Jednakże inaczej jest w przypadku Pana. Kiedykolwiek zstępuje On w ten materialny świat, zawsze – dzięki Swojej wewnętrznej mocy – przychodzi w tym samym, oryginalnym ciele. Innymi słowy, Krsna pojawia się w tym materialnym świecie w Swojej oryginalnej i wiecznej, dwuramiennej postaci trzymającej flet. Pojawia się dokładnie w Swoim wiecznym – nieskałanym przez ten świat materialny – ciele. Chociaż przychodzi w tym samym ciele transcendentalnym i jest Panem wszechświata, to jednak zdaje się rodzić jak zwykła żywa istota. I pomimo faktu, że Pan Krsna rośnie od Swojego wieku dziecięcego do chłopięcego, a następnie do młodości, to jednak nie przekracza wieku młodości. W czasie bitwy na Polu Kuruksetra miał On wielu wnuków, czyli, według obliczeń materialnych, był w sędziwym wieku. Jednak ciągle wyglądał On jak młody, dwudziesto albo dwudziestopięcioletni mężczyzna. Nigdy nie oglądamy obrazów z Krsną w podeszłym wieku, ponieważ On nigdy nie starzeje się tak jak my, pomimo faktu, że jest najstarszą osobą w całym stworzeniu – przeszłym, obecnym i przyszłym. Jego ciało ani inteligencja nigdy nie ulegają degeneracji ani zmianom. Zatem oczywistym jest, że mimo iż przebywa w tym świecie materialnym, jest On tym samym, nienarodzonym, niezmiennym w Swoim transcendentalnym ciele i inteligencji, posiadającym wieczną, pełną szczęścia i wiedzy formę. Jego pojawianie się i odchodzenie podobne jest wschodzącemu słońcu, przesuwającemu się przed naszymi oczyma, a następnie znikającym z pola naszego widzenia. Kiedy słońce znajduje się poza zasięgiem naszego wzroku, myślimy, że ono zaszło, a kiedy pojawia się przed naszymi oczyma, myślimy, że znajduje się na horyzoncie. W rzeczywistości słońce zawsze pozostaje w swoim stałym położeniu, lecz z powodu naszych wadliwych, niedoskonałych zmysłów sądzimy, iż pojawia się ono na niebie, a następnie znika. A ponieważ pojawianie się i znikanie Pana zupełnie różni się od przychodzenia i odchodzenia jakiegokolwiek innej żywej istoty, jest rzeczą oczywistą, że jest On – dzięki Swojej wewnętrznej potędze – wieczną, pełną szczęścia wiedzą i nigdy nie ulega zanieczyszczeniu przez naturę materialną. *Vedy* również potwierdzają to, że Najwyższa

Osoba Boga jest nienarodzonym, mimo iż zdaje się On rodzić podczas przejawiania Swoich niezliczonych manifestacji. Także uzupełniająca literatura wedyjska zapewnia nas, że chociaż Pan zdaje się pojawiać w tym świecie poprzez narodziny, to jednak nie zmienia On ciała. W *Bhagavatam* pojawia się On przed Swoją matką jako czteroręki Narayana, w pełni udekorowany sześcioma rodzajami bogactw. Pan pojawia się w Swojej wiecznej, oryginalnej formie dzięki Swojej bezprzyczynowej łasce dla żywych istot, tak aby mogły skoncentrować się na Najwyższym Panu takim, jakim On jest naprawdę, a nie na wytworach czy imaginacjach umysłu, które impersonaliści błędnie uważają za formę Pana. Według słownika *Viśva-kośa*, słowo *maya* albo *atma-maya* odnosi się do bezprzyczynowej łaski Pana. Pan świadomy jest wszystkich Swoich poprzednich ukazań i zniknięć; żywa istota natomiast, skoro tylko otrzyma następne ciało, całkowicie zapomina o swoim ciele przeszłym. On jest Panem wszystkich żywych istot. Kiedy przebywa na tej ziemi, dokonuje cudownych, nadludzkich czynów. Jest On zatem zawsze tą samą Absolutną Prawdą i nie ma różnicy pomiędzy Jego formą a duszą albo pomiędzy Jego ciałem a Jego jakościami. Można zadać pytanie, dlaczego Pan pojawia się w tym świecie materialnym, a następnie z niego odchodzi? Wytlumaczenie tego znajdziemy w następnym wersecie.

04.07 Zawsze, kiedy tylko i gdzie tylko zamierają praktyki religijne, o potomku Bharaty, i zaczyna szerzyć się bezbożność – wtedy zstępują osobiście.

04.07 Znaczenie: Znaczące jest tutaj słowo *srjami*. *Srjami* nie może być użyte w znaczeniu tworzenia, albowiem według poprzedniego wersetu postać Pana ani Jego ciało nie zostają stworzone (gdyż wszystkie z Jego form istnieją wiecznie). Zatem *srjami* oznacza, że Pan manifestuje się takim, jakim jest. Chociaż Pan pojawia się planowo, mianowicie pod koniec Dvapara-yugi (w dwudziestym ósmym milenium siódmego Manu, jednego dnia Brahmy), to jednak nie musi się On stosować do takich reguł. Ma On całkowicie wolną wolę i może postępować tak, jak tego zapragnie. Pojawia się On ze Swojej własnej woli, gdy tylko zaczyna dominować bezbożność i zanika prawdziwa religia. Zasady religii zostały wyłożone w *Vedach* i jakakolwiek niezgodność co do właściwego wypełniania zasad wedyjskich jest przyczyną bezbożności. W *Bhagavatam* jest powiedziane, że takie zasady są prawem ustanowionym przez Pana. Tylko Pan może być twórcą systemu religijnego. Przyjmuje się również, że *Vedy* zostały pierwotnie przekazane przez Samego Pana sercu Brahmy. Zatem zasady *dharmy*, czyli religii, są bezpośrednimi nakazami Najwyższej Osoby Boga (*dharmam tu saksad bhagavat-pranitam*). Zasady te są również w sposób oczywisty zalecane w całej *Bhagavad-gicie*. Całym celem *Ved* jest ustanowienie takich zasad – z nakazu Pana. Również pod koniec *Gity* Pan mówi wyraźnie, że najwyższą zasadą religii jest podporządkowanie się Jemu jedynie i nic ponad to. Zasady wedyjskie prowadzą do całkowitego oddania się Panu i kiedy tylko zasady te niszczone są przez demony – Pan pojawia się osobiście. Z *Bhagavatam* dowiadujemy się, że Pan Buddha jest inkarnacją Krsny, która pojawiła się w czasie, kiedy krzewił się materializm i materialisci używali autorytetu *Ved* jako pretekstu do swoich niecznych poczynań. Chociaż w *Vedach* istnieją pewne ścisłe prawa i nakazy do ofiar zwierzęcych mających służyć określonym celom, to ludzie o skłonnościach demonicznych urządzają takie ofiary bez odwoływania się do zasad wedyjskich. Pan Buddha pojawił się, aby położyć temu kres i ustanowić wedyjskie zasady łagodności. Każdy *avatara*, czyli inkarnacja Pana, ma pewną szczególną misję do spełnienia. Wszystkie te *avatary* zostały opisane w pismach objawionych. Nie należy zatem nikogo uważać za *avatara*, jeśli nie jest on uznany za takiego przez pisma święte. Nie jest to prawdą, że Pan pojawia się tylko na ziemi indyjskiej. Może On pojawić się wszędzie, gdzie tylko i kiedy tylko zapragnie. W każdej Swojej inkarnacji przekazuje tyle wiedzy o religii, ile są w stanie zrozumieć określeni ludzie, w ich określonych warunkach. Jednakże misja jest ta sama – doprowadzenie ludzi do świadomości

Boga i nakłonienie ich do posłuszeństwa wobec zasad religijnych. Czasami przychodzi On osobiście, a czasami przysyła Swojego bona fide reprezentanta, w postaci Swego syna czy sługi. Czasami też przychodzi Sam, ale w jakiejś zamaskowanej postaci.

Zasady *Bhagavad-gity* zostały przekazane Arjunie, a tym samym i innym światłym osobom, jako że Arjuna był osobą światłą w porównaniu ze zwykłymi ludźmi w innych częściach świata. To, że dwa plus dwa równa się cztery, jest zasadą matematyczną prawdziwą zarówno w arytmetyce w klasie pierwszej, jak również w klasach wyższych. Jednak istnieje matematyka wyższa i niższa. Wszystkie inkarnacje Pana uczą tych samych zasad, ale w zależności od okoliczności, zasady zdają się być wyższymi albo niższymi. Wyższe zasady religii jak to zostanie później wytłumaczone – zaczynają się wraz z zaakceptowaniem czterech porządków życia duchowego i czterech porządków życia społecznego. Całym celem misji różnych inkarnacji jest wzbudzenie wszędzie świadomości Krsny. Świadomość taka jest przejawiona lub nieprzejawiona tylko w zależności od różnych warunków.

04.08 Po to, aby wyzwolić pobożnych i unicestwić niegodziwców, jak również dla odnowienia zasad religii, Ja Sam przychodzę w każdym milenium.

04.08 Znaczenie: Według *Bhagavad-gity*, *sadhu* (osoba święta) jest człowiekiem świadomym Krsny. Może się na pozór wydawać, że jakaś osoba jest niereligijna, jeśli jednak posiada ona w pełni kwalifikacje świadomości Krsny, oznacza to, że jest ona *sadhu*. Słowo *duskrtam* natomiast odnosi się do tego, kto nie dba o świadomość Krsny. Tacy niegodziwcy, czyli *duskrtam*, nazywani są głupcami i najniższymi spośród ludzkości, mimo iż mogą nawet posiadać wysokie wykształcenie świeckie. Z drugiej strony, osoba, która w stu procentach zaangażowała się w świadomość Krsny, jest uważana za *sadhu*, nawet jeśli nie posiada wykształcenia ani dobrego wychowania. Jeśli chodzi o ateistów, to Najwyższy Pan nie musi pojawiać się osobiście, aby ich unicestwić, tak jak to zrobił z demonami Ravaną i Kamsą. Pan ma wielu pośredników, całkowicie zdolnych do zniszczenia demonów. Zstępuje On szczególnie po to, aby ukoić Swoich niezachwianych wielbicieli, którzy zawsze są niepokojeni przez demony. Demony bezustannie nękają wielbicieli, nawet jeśli ci ostatni są ich krewnymi. I tak Prahlada Maharaja był prześladowany przez swojego ojca – Hiranyakaśipu. Devaki zaś, matka Krsny, była siostrą swojego prześladowcy Kamsy, który nękał ją i jej męża Vasudevę, jako że z nich to miał się narodzić Pan. Pan Krsna pojawił się więc przede wszystkim w tym celu, aby uchronić Devaki, a nie po to aby zabić Kamsę. Jednak obie te rzeczy wykonał jednocześnie. Dlatego jest powiedziane tutaj, iż Pan pojawia się w różnych inkarnacjach, aby chronić Swoich wielbicieli i zniszczyć demonicznych niegodziwców.

Te zasady inkarnacji podsumowuje następujący werset z *Caitanya-caritamrty* (*Madhya* 20.263-264) Krsnadasy Kavirajy.

*srsti-hetu yei murti prapance avatare
sei isvara-murti 'avatara' nama dhare*

*mayatita paravyome sabara avasthana
visve avatari' dhare 'avatara' nama*

"*Avatara*, czyli inkarnacja Boga, zstępuje z królestwa Bożego w tę materialną manifestację. I określona postać Osoby Boga, który przychodzi w ten sposób, nazywana jest inkarnacją albo *avatařą*. Takie inkarnacje przebywają w świecie duchowym, w królestwie Boga, a kiedy zstępują do tego świata materialnego, wtedy otrzymują nazwę *avatara*."

Są różnego rodzaju *avatary*, takie jak *purusavatary*, *gunavatary*, *lilavatary*, *śakty-aveśa avatary*, *manvantara-avatary* i *yugavatary* – i wszystkie one pojawiają się planowo w całym wszechświecie. Jednakże Pan Krsna jest pierwszym Panem, źródłem wszystkich *avatarów*. Pan Krsna przychodzi w określonym celu – mianowicie po to, aby uśmierzyć cierpienia Swoich czystych wielbicieli, którzy pragną zobaczyć Go w Jego oryginalnych rozrywkach we Vrndavan. Zatem pierwszym celem *avatary* Krsny jest zadowolenie Jego niezachwianych wielbicieli.

Pan mówi, iż osobiście pojawia się w każdym milenium. To znaczy, że inkarnuje On także w wieku Kali. Jak to zostało oznajmione w *Śrimad-Bhagavatam*, inkarnacją w tym wieku Kali jest Pan Caitanya Mahaprabhu, który rozprzestrzenił kult Krsny w formie ruchu *sankirtana* (zbiorowe intonowanie świętych imion) i rozszerzył świadomość Krsny na całe Indie. Przepowiedział także, że ta kultura *sankirtana* rozprzestrzeni się na cały świat, przechodząc z miasta do miasta i z wioski do wioski. Pan Caitanya, jako inkarnacja Krsny, Osoby Boga, nie został opisany bezpośrednio, ale w poufnych częściach pism objawionych, takich jak *Upanisady*, *Mahabharata*, *Bhagavatam* itd. Ruch *sankirtana* Pana Caitanyi bardzo przyciąga wielbicieli Krsny. Ten *avatara* Pana nie zabija, ale dzięki Swojej bezprzyczynowej łasce zbawia niegodziwców.

04.09 Kto zna transcendentalną naturę Mojego pojawiania się i Moich czynów, ten, opuściwszy to ciało, nigdy nie rodzi się ponownie w tym świecie materialnym, ale osiąga Moją wieczną siedzibę, o Arjuno.

04.09 Znaczenie: Zstępowanie Pana z Jego transcendentalnej siedziby zostało już wytłumaczone w wersecie szóstym. Kto jest w stanie zrozumieć prawdę o pojawianiu się Osoby Boga, ten już został uwolniony z niewoli materialnej, a zatem zaraz po opuszczeniu tego ciała materialnego powróci on do królestwa Boga. Takie wyzwolenie żywej istoty z materialnej niewoli nie jest wcale rzeczą łatwą. Impersonaliści i *yogini* osiągają wyzwolenie dopiero po wielu trudach i po wielu, wielu narodzinach. I nawet wtedy wyzwolenie, które osiągają – mianowicie wejście w bezosobowe *brahmajyoti* Pana jest jedynie wyzwoleniem częściowym, w którym zawsze istnieje ryzyko powrotu do tego świata materialnego. Natomiast wielbiciel Pana osiąga Jego siedzibę z chwilą śmierci tego ciała materialnego, jedynie przez zrozumienie transcendentalnej natury ciała Pana i Jego czynów, nie narażając się na powrót do tego materialnego świata. W *Brahma-samhicie* (5.33) jest powiedziane, iż Pan posiada bardzo wiele form i inkarnacji: *advaitam acyutam anadim ananta-rupam*. Chociaż istnieje wiele transcendentalnych form Pana, są one ciągle jedną i tą samą Najwyższą Osobą Boga. Należy przyjąć ten fakt z przekonaniem, mimo iż jest to czymś niepojętym dla świeckich naukowców i filozofów empiryków. Jak oznajmiono w *Vedach* (*Purusa-bodhini Upanisad*):

*eko devo nitya-lilanurakto
bhakta-vyapi hrdy antar-atma*

"Jeden Najwyższa Osoba Boga jest wiecznie związany ze Swoimi niezachwianymi wielbicielami w bardzo wielu transcendentalnych formach." W tym wersecie *Gity* Pan osobiście potwierdza wersję wedyjską. Kto przyjmuje tę prawdę na mocy autorytetu *Ved* i Najwyższej Osoby Boga i kto nie traci czasu na spekulacje filozoficzne, ten osiąga najwyższy stan doskonałego wyzwolenia. Jedynie przez przyjęcie tej prawdy w oparciu o wiarę, można bez wątplenia osiągnąć wyzwolenie. Wedyjska wersja *tat tvam asi* odnosi się do tego przypadku. Każdy kto rozumie to, że Pan Krsna jest Najwyższym albo kto mówi Panu: "Ty jesteś Najwyższym Brahmanem, Osobą Boga", ten zostaje natychmiast wyzwolony i wskutek

tęgo ma zapewnione wejście w transcendentalne królestwo Boga i obcowanie z Panem. Innymi słowy, taki pełen wiary wielbiciel Pana niewątpliwie osiąga doskonałość. Potwierdza to następujące twierdzenie wedyjskie:

*tam eva viditvati mrtyum eti
nanyah pantha vidyate 'yanaya*

"Doskonały stan wyzwolenia od narodzin i śmierci można osiągnąć jedynie przez wiedzę o Panu, Najwyższej Osobie Boga, i nie ma innego sposobu na osiągnięcie tej doskonałości." (*Śvetaśvatara Upanisad* 3.8) To, że nie ma innej alternatywy oznacza, że każdy kto nie rozumie tęgo, że Pan Krsna jest Najwyższą Osobą Boga, z pewnością pogrążony jest w ignorancji. Nie może on więc osiągnąć zbawienia jedynie przez lizanie zewnętrznej powierzchni słoika z miodem, czyli przez interpretowanie *Bhagavad-gity* odpowiednio do swojej świeckiej erudycji. Filozofowie empirycy mogą odgrywać bardzo ważne role w świecie materialnym, ale niekoniecznie muszą być odpowiednimi kandydatami do wyzwolenia. Tacy nadęci, "światowi" naukowcy muszą czekać na bezprzyczynową łaskę wielbiciela Pana. Należy zatem kultywować Świadomość Krsny z wiarą i wiedzą, i w ten sposób osiągnąć doskonałość.

04.10 Będąc wolnymi od przywiązania, strachu i gniewu, całkowicie pogrążywszy się we Mnie i we Mnie przyjmując schronienie, wielu, bardzo wielu w przeszłości oczyściło się poprzez wiedzę o Mnie – i w ten sposób wszyscy oni osiągnęli transcendentalną miłość do Mnie.

04.10 Znaczenie: Jak to opisano powyżej, bardzo trudno jest zrozumieć osobową naturę Najwyższej Prawdy Absolutnej osobom, które są zbyt przywiązane do rzeczy materialnych. Na ogół ludzie przywiązani do cielesnej koncepcji życia są tak pochłonięci materializmem, że prawie niemożliwym jest dla nich zrozumienie tęgo, iż Najwyższy jest osobą. Tacy materialści nie są nawet w stanie zrozumieć, że istnieje ciało transcendentalne, które jest niezniszczalne, pełne wiedzy i wiecznie szczęśliwe. Ciało materialne podlega zniszczeniu, pełne jest ignorancji i całkowicie nieszczęśliwe. Dlatego ludzie na ogół mają tę samą ideę w umyśle, kiedy słyszą o osobowej formie Pana. Dla takich materialistycznie myślących ludzi czymś najwyższym jest postać ogromnej manifestacji materialnej. Wskutek tęgo uważają, że Najwyższy jest bezosobowy. I ponieważ są zbyt pochłonięci rzeczami materialnymi, przeraża ich myśl o zachowaniu osobowości po wyzwoleniu z materii. Kiedy słyszą, że życie duchowe również jest indywidualne i osobowe, obawiają się zostać ponownie osobami, więc naturalnie preferują pewien rodzaj wtopienia się w bezosobową próżnię. Na ogół porównują oni żywe istoty do baniek na oceanie, które następnie w nim giną. (Taka jest najwyższa doskonałość duchowej egzystencji pozbawionej osobowości.) Jest to pewien rodzaj pełnego strachu stanu życia, pozbawionego doskonałej wiedzy o egzystencji duchowej. Ponadto jest wiele osób, które w ogóle nie są w stanie zrozumieć duchowej egzystencji. Zaaferowani wieloma teoriami i zakłopotani sprzecznościami różnego rodzaju filozoficznych spekulacji, są rozgorznięci albo źli, i dochodzą do niemądrego wniosku, że nie ma najwyższej przyczyny, i że wszystko jest ostatecznie próżnią. Jest to chorobliwy stan życia. Niektórzy są zbyt związani materialnie i dlatego nie przywiązują wagi do życia duchowego. Niektórzy z nich pragną stopić się z najwyższą przyczyną duchową, a niektórzy wątpią we wszystko i powodowani rozpaczą, złością się na wszelkiego rodzaju spekulacje duchowe. Ta ostatnia grupa ludzi ucieka się do różnych środków odurzających, a ich chorobliwe halucynacje uważane są niekiedy za wizje duchowe. Należy uwolnić się od wszystkich trzech stanów przywiązania do świata materialnego: lekceważenia życia duchowego,

strachu przed duchową, osobową tożsamością i koncepcją próżni, będącej skutkiem frustracji w życiu.

Aby uwolnić się od tych trzech stanów materialnej koncepcji życia, należy przyjąć schronienie w Panu, pod kierunkiem bona fide mistrza duchowego, i przestrzegać zasad życia w oddaniu. Ostatni etap życia w oddaniu nazywany jest *bhava*, czyli transcendentalną miłością do Boga.

Według ustępu z *Bhakti-rasamrta-sindhu* (1.4.15-16) dotyczącego nauki o służbie oddania:
adau śraddha tatah sadhu- sango 'tha bhajana-kriya
tato 'nartha-nivrttih syat tato nistha rucis tatah

athasaktis tato bhavas tatah premabhjudancati
sadhakanam ayam premnah pradurbhave bhavet kramah

"Na początku trzeba mieć wstępne pragnienie realizacji duchowej. To doprowadzi do etapu, na którym szuka się towarzystwa osób duchowo oświeconych. Następny etap to inicjacja przez oświeconego mistrza duchowego. Pod jego kierunkiem początkujący bhakta (wielbiciel Pana) zaczyna proces służby oddania. Przez pełnienie służby oddania pod kierunkiem mistrza duchowego uwalnia się od materialnych przywiązań, osiąga wytrwałość w dążeniu do samorealizacji i zaczyna znajdować upodobanie w słuchaniu o Absolutnej Osobie Boga, Śri Krsnie. To upodobanie prowadzi go dalej do przywiązania się do świadomości Krsny, które to przywiązanie dojrzewa w *bhava*, czyli początkowy stan transcendentalnej miłości do Boga. Prawdziwa miłość do Boga nazywana jest *prema* i jest ona stanem najwyższej doskonałości życia." Dla stanu *prema* właściwe jest bezustanne zaangażowanie w transcendentalną służbę miłości dla Pana. A więc przez powolny proces służby oddania pod przewodnictwem bona fide mistrza duchowego, moim osiągnąć najwyższy stan, uwolniwszy się od wszelkich przywiązań do rzeczy materialnych, od strachu przed własną indywidualną duchową osobowością i od frustracji wiodącej do filozofii próżni. Wtedy ostatecznie można osiągnąć siedzibę Najwyższego Pana.

04.11 Każdego z nich – kiedy podporządkowuje się Mnie – nagradzam odpowiednio. Każdy podąża Moją ścieżką pod każdym względem, o synu Prthy.

04.11 Znaczenie: Każdy poszukuje Krsny w różnych aspektach Jego manifestacji. Krsna, Najwyższa Osoba Boga, jest częściowo realizowany w Swoim bezosobowym blasku *brahmajyoti* i jako wszechprzenikająca Dusza Najwyższa, zamieszkująca wewnątrz wszystkiego – nie wyłączając cząstek atomów. W pełni zrealizować Krsnę mogą jednak tylko Jego czyści wielbiele. Zatem Krsna jest przedmiotem realizacji dla każdego, i w ten sposób każdy jest usatysfakcjonowany odpowiednio do swego pragnienia posiadania Go. Również w świecie transcendentalnym Krsna odwzajemnia się Swoim czystym wielbicielom w związkach transcendentalnych w taki sposób, jak oni tego pragną. Ktoś może pragnąć Krsny jako Najwyższego Pana, ktoś inny jako swojego przyjaciela, ktoś jako syna, a jeszcze ktoś jako kochanka. Krsna nagradza Swoich wielbicieli jednakowo, według różnego natężenia ich miłości do Niego. To samo odwzajemnianie uczuć pomiędzy Panem a Jego różnego rodzaju wielbicielami istnieje również w świecie materialnym. Czyści wielbiele obcuja z Osobą Pana zarówno tutaj, jak i w Jego transcendentalnej siedzibie, służąc Mu i czerpiąc z tej służby miłości transcendentalną radość. Jeśli chodzi o impersonalistów, którzy chcą popełnić duchowe samobójstwo – niszczyć indywidualną egzystencję żywej istoty – Krsna pomaga im również, przyjmując ich w Swoje promienne *brahmajyoti*. Tacy impersonaliści nie chcą zaakceptować wiecznej i pełnej szczęścia Osoby Boga. Wskutek zniszczenia swojej indywidualności nie mogą oni rozkoszować się szczęściem pochodzącym z transcendentalnej

służby dla Osoby Pana. Niektórzy z nich, ci którzy nie są mocno usytuowani nawet w egzystencji bezosobowej, powracają na płaszczyznę materialną, aby tutaj spełnić swoje uśpione pragnienie działania. Nie zostają oni promowani na planety duchowe, ale otrzymują ponowną szansę życia na planetach materialnych. Tych, którzy pracują dla zysków, Pan, jako *yajneśvara*, nagradza upragnionymi efektami ich określonych obowiązków, a *yoginów* ubiegających się o siły mistyczne, obdarza takimi siłami. Innymi słowy, sukces każdego zależy jedynie od Jego łaski, a różne procesy duchowe są jedynie różnymi stopniami sukcesu na tej samej ścieżce. Dopóki jednak nie osiągnie się najwyższej doskonałości w świadomości Krsny, wszelkie wysiłki pozostają niedoskonałymi, tak jak oznajmia to *Śrimad-Bhagavatam* (2.3.10):

*akamah sarva-kamo va moksa-kama udara-dhih
tivrena bhakti-yogena yajeta purusam param*

"Bez względu na to, czy ktoś wolny jest od wszelkich pragnień (w przypadku wielbicieli), czy pragnie wszelkich korzyści albo ubiega się o wyzwolenie, powinien on z całych sił starać się czcić Najwyższą Osobę Boga, aby osiągnąć całkowitą doskonałość kulminującą w świadomości Krsny."

04.12 Ludzie w tym świecie pragną, aby ich działanie dla zysków zakończyło się sukcesem, i dlatego oddają cześć półbogom. Oczywiście, szybko osiąga człowiek rezultaty takiego działania.

04.12 Znaczenie: Istnieje wielkie nieporozumienie, jeśli chodzi o bogów i półbogów tego materialnego świata, i ludzie o mniejszej inteligencji (choć uchodzący za wielkich uczonych) uważają półbogów za różne formy Najwyższego Pana. W rzeczywistości półbogowie nie są różnymi formami Pana, lecz Jego różnymi częściami. Bóg jest jeden, ale Jego czystki są liczne. *Vedy* oznajmiają: *nityo nityanam* – jest jeden Bóg. *Isvarah paramah krsnah*. Jest jeden Najwyższy Bóg – Krsna, a półbogowie zostali wyposażeni w moce pozwalające im zarządzać tym światem materialnym. Wszyscy półbogowie są żywymi istotami (*nityanam*) wyposażonymi w różnym stopniu w moce materialne. Nie mogą oni równać się Najwyższemu Bogu – Narayanowi, Visnu, czyli Krsnie. Każdy kto uważa, że Bóg i półbogowie znajdują się na tym samym poziomie, ten nazywany jest ateistą, czyli *pasandi*. Nawet tak wielcy półbogowie jak Brahma i Śiva nie mogą być porównywani z Najwyższym Panem. W rzeczywistości Pan wielbiony jest przez takich półbogów, jak Brahma i Śiva (*śiva-virinci-nutam*). Jest wielu przywódców społecznych, których niemądrzy ludzie wielbią z powodu błędnego pojmowania zoomorfizmu i antropomorfizmu. *Iha devatah* oznacza jakiegoś potężnego człowieka albo półboga tego materialnego świata. Ale Narayana, Visnu, czyli Krsna, Najwyższa Osoba Boga, nie należy do tego świata. Jest On ponad nim, czyli jest transcendentalny w stosunku do tego materialnego stworzenia. Nawet Śripada Śankaracarya, przywódca impersonalistów, jest zdania, że Narayana, czyli Krsna, znajduje się poza tym materialnym stworzeniem. Jednakże niemądrzy ludzie (*hrta-jnana*) wielbią półbogów, ponieważ pragną natychmiastowych korzyści. Osiągają je, ale nie wiedzą, że korzyści w ten sposób zdobyte są przemijające i przeznaczone są dla ludzi mniej inteligentnych. Osoba inteligentna jest świadoma Krsny i nie ma potrzeby czczenia miernych półbogów dla jakiejś natychmiastowej, krótkotrwałej korzyści. Półbogowie tego świata materialnego, jak również ich czciciele, znikną wraz z unicestwieniem tego materialnego stworzenia. Dary półbogów są materialne i przemijające. Zarówno światy materialne, jak i ich mieszkańcy, razem z półbogami i ich czcicielami, są bańkami w oceanie kosmicznym. W tym świecie jednakże ludzkie społeczeństwo szaleje za takimi przemijającymi rzeczami jak materialne bogactwa,

czyli posiadanie ziemi, rodziny i przedmiotów dających zadowolenie zmysłom. Aby te rzeczy osiągnąć, oddają cześć półbogom albo potężnym jednostkom w społeczeństwie ludzkim. Jeśli ktoś otrzymuje stanowisko ministra w rządzie, dzięki wielbieniu jakiegoś przywódcy politycznego, uważa on, że otrzymał wielkie dobrodziejstwo. Dlatego wszyscy oni płaszczą się przed tzw. przywódcami albo "grubymi rybami" w celu otrzymania przemijających korzyści, i rzeczywiście osiągają te rzeczy. Tacy niemądrzy ludzie nie są zainteresowani świadomością Krsny dla trwałego rozwiązania trudów egzystencji materialnej. Wszyscy oni uganiają się za uciechami zmysłowymi, i aby sobie to chociaż trochę ułatwić, przywiązani są do czczenia potężnych żywych istot, znanych jako półbogowie. Werset ten wskazuje na to, że ludzie rzadko interesują się świadomością Krsny. Są raczej zainteresowani uciechami materialnymi, i z tego powodu wielbią pewne potężne żywe istoty.

04.13 Cztery podziały ludzkiego społeczeństwa zostały stworzone przez Mnie, odpowiednio do trzech sił natury materialnej i przypisanej im pracy. I chociaż Ja jestem stwórcą tego systemu, powinienes wiedzieć, że Ja Sam nic nie czynię i pozostaję niezmiennym.

04.13 Znaczenie: Pan jest stwórcą wszystkiego. Wszystko zostało zrodzone z Niego, wszystko jest utrzymywane przez Niego i wszystko po unicestwieniu spocznie w Nim. Jest On zatem również stwórcą czterech podziałów społecznych, począwszy od grupy ludzi inteligentnych, nazywanych fachowo braminami, będących pod wpływem *guny* dobroci. Następną grupą jest grupa administracyjna, nazywana *ksatriyami* i znajduje się ona pod wpływem *guny* pasji. Kupcy, nazywani *vaiśyami*, znajdują się pod wpływem mieszaniny dwóch sił natury: pasji i ignorancji, a *śudrowie*, czyli robotnicy, są pod działaniem trzeciej siły natury materialnej – ignorancji. Pomimo tego, że Pan Krsna jest stwórcą tych czterech podziałów życia społecznego, nie należy On do żadnego z nich, ponieważ nie jest On żadną z dusz uwarunkowanych, z których część tworzy społeczeństwo ludzkie. Ludzkie społeczeństwo podobne jest do każdego innego społeczeństwa zwierzęcego, i aby wynieść ludzi ponad stan zwierzęcy, Pan stworzył wyżej wspomniane podziały społeczne. W ten sposób członkowie odpowiednich grup mogą systematycznie rozwijać świadomość Krsny. Skłonności poszczególnych ludzi do określonych prac są uwarunkowane siłami natury materialnej, pod wpływem których ludzie ci się znajdują. Symptomy odpowiadające różnym siłom natury materialnej zostały opisane w Osiemnastym Rozdziale tej książki. Jednak osoba świadoma Krsny przewyższa nawet bramina. Cechą bramina jest to, że zna on Brahmana – Najwyższą Prawdę Absolutną. Jednak większość z nich zbliża się tylko do bezosobowej manifestacji Pana Krsny – Brahmana. I jedynie człowiek, który przekracza ograniczoną wiedzę bramina i osiąga wiedzę o Najwyższej Osobie Boga, Panu Śri Krsnie, zostaje osobą świadomą Krsny (albo innymi słowy Vaisnavą). Świadomość Krsny zawiera wiedzę o różnych pełnych ekspansjach Krsny, takich jak: Rama, Nrsimha, Varaha itd. Tak jak Krsna jest transcendentny do podziałów społeczeństwa ludzkiego, tak również osoba świadoma Krsny jest transcendentna wobec takich podziałów, bez względu na to, czy weźmiemy tutaj pod uwagę podziały grupowe, narodowe czy też rasowe.

04.14 Nie ma pracy, która by miała na Mnie wpływ, ani też nie ubiegam się o owoce działania. Kto rozumie tę prawdę o Mnie, ten nie uwikluje się w rezultaty pracy.

04.14 Znaczenie: Tak jak w tym świecie materialnym istnieją prawa mówiące, iż król nie może postępować źle, albo że król nie podlega prawu państwowemu – podobnie Pan, chociaż jest stwórcą świata materialnego, to jednak nie podlega On wpływom czynności tego świata. Stwarza On i pozostaje z dala od tego stworzenia, podczas gdy żywe istoty – z powodu swojej

skłonności do panowania nad zasobami materialnymi – uwikłane są w rezultaty czynności materialnych. Właściciel jakiejś firmy nie jest odpowiedzialny za złe czy dobre czyny pracowników. Pracownicy ci sami są za nie odpowiedzialni. Żywe istoty są zaangażowane w różnego rodzaju czynności mające na celu zadowalanie zmysłów, ale czynności te nie zostały nakazane przez Pana. W tym świecie żywe istoty pracują nad postępem w zadowalaniu zmysłów i dążą do osiągnięcia wyższych planet po śmierci. Pan, będąc kompletnym w Sobie, nie czuje pociągu do tzw. szczęścia niebiańskiego, czyli szczęścia osiągalnego na planetach niebiańskich. Półbogowie z tych planet są jedynie Jego sługami. Właściciel firmy nigdy nie pragnie niższego rodzaju szczęścia, takiego jakiego mogliby pragnąć zatrudniani przez niego robotnicy. Pan pozostaje z dala od działalności materialnej i skutków tej działalności. Na przykład deszcze nie są odpowiedzialne za różne gatunki roślinności pojawiającej się na ziemi, chociaż bez takich deszczów rośliny te nie mogłyby rosnąć. Wedyjskie *smṛti* potwierdza to w następujący sposób:

nimitta-matram evasau srjyanam sarga-karmani
pradhana-karani-bhuta yato vai srjya-śaktayah

"W stworzeniu materialnym Pan jest tylko najwyższą przyczyną. Bezpośrednią przyczyną jest natura materialna, dzięki której pojawiła się ta manifestacja kosmiczna." Jest wiele gatunków żywych istot, takich jak półbogowie, istoty ludzkie i niższe zwierzęta, i wszystkie z nich podlegają skutkom swoich przeszłych dobrych i złych czynów. Pan tylko odpowiednio ułatwia im spełnianie takich czynów i reguluje je trzema siłami natury materialnej. Nigdy jednak nie jest odpowiedzialny za ich przeszłe i obecne czyny. *Vedanta-sutra* (2.1.34) potwierdza, że Pan nigdy nie jest stronniczy wobec żadnej żywej istoty (*vaisamya-nairghrnye na sapekṣatvat*). Żywa istota sama odpowiedzialna jest za swoje własne czyny. Pan tylko – za pośrednictwem natury materialnej, Swojej zewnętrznej energii – ułatwia jej spełnianie tych czynów. Każdy kto posiadał doskonałą wiedzę o skomplikowanym prawie *karmy*, czyli o pracy dla zysku, nie podlega już skutkom swoich czynów. Innymi słowy, osoba która rozumie tę transcendentalną naturę Pana, jest człowiekiem doświadczonym w świadomości Krsny, a zatem nigdy nie podlega prawom *karmy*. Kto natomiast nie zna transcendentalnej natury Pana i kto myśli, że czynności Pana mają na celu osiągnięcie jakichś korzyści, tak jak jest to w przypadku żywych istot, ten z pewnością zostanie uwikłany w rezultaty swoich czynów. Ale osoba znająca Najwyższą Prawdę jest duszą wyzwoloną, usytuowaną w świadomości Krsny.

04.15 Wszystkie wyzwolone dusze w czasach starożytnych działały z tą wiedzą o Mojej transcendentalnej naturze. Zatem powinieneś pełnić swój obowiązek, podążając za ich przykładem.

04.15 Znaczenie: Są dwa rodzaje ludzi. Niektórzy z nich mają serce pełne nieczystych pragnień, inni zaś wolni są od takich materialnych zanieczyszczeń. Świadomość Krsny jest równie korzystna dla obu tych rodzajów ludzi. Ci, którzy są pełni zanieczyszczeń, mogą zacząć praktykowanie świadomości Krsny i stopniowo, poprzez przestrzeganie zasad służby oddania, oczyścić się. Ci, którzy już pozbyli się tych nieczystości, mogą kontynuować działanie w tej samej świadomości Krsny, tak aby inni mogli podążyć za ich przykładem i tym samym odnieść korzyść. Osoby niemądre albo będące nowicjuszami w świadomości Krsny, nie posiadające wiedzy o świadomości Krsny, często chcą zaprzestać działania. Trzeba jednak pamiętać, że Pan nie pochwalił zamiaru Arjuny, który chciał wycofać się z walki na Polu Kuruksetra. Zaprzestanie działania w świadomości Krsny i usunięcie się w odosobnione miejsce, aby tam praktykować świadomość Krsny na pokaz, jest mniej istotne od rzeczywistego zaangażowania się w pracę dla Krsny. Należy tylko wiedzieć, w jaki sposób

działać. Arjuna otrzymał radę, aby działać w świadomości Krsny, biorąc przykład z pierwszych uczniów Pana, takich jak wcześniej wspomniany bóg słońca, Vivasvan. Najwyższy Pan zna wszystkie Swoje przeszłe czyny, jak również czyny tych, którzy w przeszłości działali w świadomości Krsny. Dlatego poleca On działanie boga słońca, który parę milionów lat temu nauczył się tej sztuki od Pana. Wszyscy tacy uczniowie Pana wymienieni zostali tutaj jako wyzwolone osoby z przeszłości, które pełniły obowiązki zlecone im przez Krsnę.

04.16 Nawet inteligentni nie są zdecydowani co do tego, co jest czynem a co bezczynem. Więc wytłumaczę ci teraz, czym czyn jest, a posiadłszy tę wiedzę, wyzwolony będziesz od złego losu.

04.16 Znaczenie: Praca w świadomości Krsny powinna być wykonywana zgodnie z przykładami wcześniejszych bona fide wielbicieli. To poleca werset 15. Werset następny tłumaczy, dlaczego działanie takie nie powinno być niezależne.

Aby działać w świadomości Krsny, należy poddać się prowadzeniu osób autoryzowanych, pochodzących z sukcesji uczniów. Zostało to już wyjaśnione na początku tego rozdziału. O systemie świadomości Krsny został początkowo pouczony bóg słońca, bóg słońca wytłumaczył go swemu synowi Manu, a Manu z kolei wytłumaczył go swemu synowi Iksvaku. W ten sposób system ten jest rozpowszechniany na Ziemi od tych niepamiętnych czasów. Należy zatem iść w ślady wcześniejszych autorytetów, pochodzących z linii sukcesji uczniów. W przeciwnym razie nawet najbardziej inteligentni ludzie będą dezorientowani co do wzorowego działania w świadomości Krsny. Dlatego Pan postanowił bezpośrednio pouczyć Arjunę o świadomości Krsny; każdy więc, kto bierze przykład z Arjuna, z pewnością nie zostaje zwiedziony.

Zostało powiedziane, że zwyczajów religijnych nie może ustanowić osoba posiadająca niedoskonałą wiedzę empiryczną. W rzeczywistości zasady religijne może ustanowić tylko Sam Pan. *Dharmam tu saksad bhagavat-pranitam (Bhag. 6.3.19)*. Nikt nie może stworzyć zasad religijnych za pomocą niedoskonałych spekulacji. Należy brać przykład z wielkich autorytetów, takich jak Brahma, Śiva, Narada, Manu, Kumarowie, Kapila, Prahlada, Bhisma, Śukadeva Gosvami, Yamaraja, Janaka i Bali Maharaja. Za pomocą spekulacji umysłowych nie można stwierdzić, co jest religią albo samorealizacją. Dlatego, dzięki bezprzyczynowej łasce dla Swoich wielbicieli, Pan bezpośrednio tłumaczy Arjunie, czym jest czyn i czym jest bezczyn. Tylko czyny pełnione w świadomości Krsny są w stanie uwolnić spełniającą je osobę z siideł egzystencji materialnej.

04.17 Nielatwo zrozumieć jest zawilosci działania. Należy osiąść właściwą wiedzę o tym, czym jest czyn, co to jest czyn zakazany i czym jest bezczyn.

04.17 Znaczenie: Jeśli ktoś poważnie traktuje wyzwolenie z niewoli materialnej, musi on zrozumieć różnicę pomiędzy działaniem, biernością i czynem nie popieranym przez autorytety. Należy starać się przeanalizować czyn, jego skutki i czyny niewłaściwe, jako że przedmiot ten jest bardzo trudny. Aby zrozumieć świadomość Krsny i działanie zgodne z jej zasadami, należy dowiedzieć się o swoim związku z Najwyższym. Kto posiada doskonałą wiedzę, ten wie, że każda żywa istota jest wiecznym sługą Pana i dlatego musi działać w świadomości Krsny. Cała *Bhagavad-gita* zmierza do takiego wniosku. Wszystkie inne wnioski, nie będące w zgodzie z tą świadomością i odpowiadającemu jej działaniu, są czynami zakazanymi, czyli *vikarma*. Aby to zrozumieć, należy obcować z autorytetami w świadomości Krsny i od nich poznać tę tajemnicę jest to tak dobre, jak bezpośrednia nauka od Pana. W przeciwnym razie nawet najbardziej inteligentne osoby będą dezorientowane.

04.18 Kto widzi bierność w działaniu i działanie w bierności, ten jest inteligentnym pośród ludzi. I chociaż zaangażowany we wszelkiego rodzaju czyny, zajmuje on transcendentalną pozycję.

04.18 Znaczenie: Osoba działająca w świadomości Krsny jest w naturalny sposób wolna od więzów *karmy*. Wszystkie jej czyny pełnione są dla Krsny, dlatego nie cieszy się ona rezultatami swojej pracy ani też nie cierpi z ich powodu. Jest to więc osoba inteligentna w społeczeństwie ludzkim, nawet chociaż zaangażowana jest we wszelkiego rodzaju prace dla Krsny. *Akarma* znaczy bez następstw działania. Impersonaliści porzucają pracę dla zysku, obawiając się, aby ich działanie nie było przeszkodą na ścieżce realizacji duchowej, ale przedstawiciel kultu osobowego zna swoją właściwą pozycję – wie, że jest wiecznym sługą Najwyższej Osoby Boga. Dlatego angażuje się on w działanie w świadomości Krsny. Ponieważ wszystko robi dla Krsny, cieszy się tylko szczęściem transcendentalnym pochodzącym z pełnienia służby. Ci, którzy zaangażowali się w ten proces, nie posiadają pragnienia zadowalania własnych zmysłów. Zrozumienie swojej pozycji jako wiecznego sługi Krsny chroni ich przed wszelkiego rodzaju skutkami ich prac.

04.19 Ten posiada kompletną wiedzę, którego każdy czyn wolny jest od pragnienia zadowalania zmysłów. Mędrcy mówią, że reakcje jego pracy palone są przez ogień doskonałej wiedzy.

04.19 Znaczenie: Tylko osoba posiadająca pełną wiedzę może zrozumieć działanie osoby w świadomości Krsny. Ponieważ osoba świadoma Krsny jest wolna od wszelkiego rodzaju skłonności do zadowalania zmysłów, oznacza to, że z pomocą doskonałej wiedzy o swojej konstytucjonalnej pozycji wiecznego sługi Najwyższej Osoby Boga spaliła ona skutki swojej pracy. Tylko ten jest naprawdę uczonym, kto osiągnął taką doskonałość wiedzy. Rozwój tej wiedzy o wiecznej służbie dla Pana porównywany jest do ognia. Ogień taki, raz rozniecony, może spalić wszelkiego rodzaju skutki działania.

04.20 Pozbywszy się wszelkiego przywiązania do owoców swojego działania, zawsze zadowolony i niezależny, nie wykonuje on żadnej pracy dla zysków, chociaż zaangażowany jest we wszelkiego rodzaju działanie.

04.20 Znaczenie: Taka wolność od więzów działania możliwa jest tylko w świadomości Krsny, kiedy wszystko poświęca się Krsnie. Osoba świadoma Krsny w swoim działaniu kieruje się czystą miłością dla Najwyższej Osoby Boga i dlatego nie przywiązuje się do efektów tego działania. Nie przywiązuje ona wagi nawet do własnego utrzymania, gdyż wszystko pozostawia Krsnie. Nie pragnie ona gromadzić żadnych przedmiotów ani chronić tych, które już znajdują się w jej posiadaniu. Wypełnia ona swój obowiązek najlepiej jak potrafi i wszystko pozostawia Krsnie. Taka wolna od przywiązań osoba nigdy nie podlega dobrem czy złym skutkom działania, jak gdyby nie wykonywała żadnej pracy. Jest to oznaką *akarmy*, czyli działania, w którym nie podlega się skutkom tego działania. Każde inne działanie, pozbawione świadomości Krsny, jest wiążące dla jego wykonawcy i jest prawdziwym aspektem *vikarmy*, tak jak to już wytłumaczono wcześniej.

04.21 Człowiek taki, posiadając pełne zrozumienie, działa doskonale kontrolując umysł i inteligencję, uwalnia się od poczucia własności w stosunku do swojego majątku i pracuje jedynie po to, aby zaspokoić proste potrzeby życia. W ten sposób działając, nie naraża się na reakcje grzechu.

04.21 *Znaczenie:* Osoba świadoma Krsny nie oczekuje żadnych efektów swojej pracy – ani dobrych ani złych. W pełni kontroluje ona swój umysł i inteligencję. Wie, że jest częścią Najwyższego, a zatem rola odgrywana przez nią – jako integralną część całości – nie jest jej własnym działaniem, ale spełniana jest przez Najwyższego za jej pośrednictwem. Kiedy ręka porusza się, nie robi ona tego z własnej woli, ale poprzez wysiłek całego ciała. Pragnienia osoby świadomej Krsny zawsze harmonizują z pragnieniem Najwyższego, jako że nie posiada ona pragnień zadowalania własnych zmysłów. Porusza się ona dokładnie tak, jak część jakiejś maszyny. I tak jak ta część wymaga oliwienia i czyszczenia, aby mogła sprawnie spełniać swoją funkcję, podobnie osoba świadoma Krsny utrzymuje się dzięki swojej pracy, tak aby być zdolną do pełnienia transcendentalnej służby miłości dla Pana. Dlatego jest ona wolna od wszelkich następstw swoich wysiłków. Tak jak zwierzę, nie rości sobie ona pretensji nawet do swojego ciała. Okrutny właściciel zwierzęcia czasami zabija je, a pomimo tego zwierzę to nie protestuje. Nie ma ono żadnej prawdziwej niezależności. Osoba świadoma Krsny, całkowicie pochłonięta realizacją duchową, ma bardzo mało czasu na fałszywe posiadanie jakiegokolwiek przedmiotu materialnego. Chcąc jedynie utrzymać ciało i duszę razem, nie potrzebuje ona zajmować się żadnymi nieczystymi sprawami po to, aby gromadzić pieniądze. Jest zatem wolna od tego rodzaju materialnych grzechów i nie podlega skutkom swojego działania.

04.22 Kto zadowala się tym, co przychodzi spontanicznie, kto uwolnił się od dualizmów i od zazdrości, kto pozostaje niewzruszony zarówno w szczęściu, jak i w niepowodzeniu, ten nigdy nie uwikła się, chociaż czyn pełni.

04.22 *Znaczenie:* Osoba świadoma Krsny nie wkłada dużo wysiłku nawet w utrzymanie swego ciała. Zadowala się tym, co przychodzi samo. Nigdy nie pożyczka ona ani nie żebrze, ale pracuje sumiennie, tak jak ją na to stać, i zadowala się tym, co osiąga poprzez swoją uczciwą pracę. Jest ona zatem niezależna w utrzymaniu siebie. Nie pozwala na to, aby czyjakolwiek służba przeszkadzała w jej służbie w świadomości Krsny. Jednakże, aby służyć Krsnie, może ona uczestniczyć w każdego rodzaju pracy, pozostając niewzruszoną wobec dualizmów tego świata materialnego. Takie dualizmy odczuwane są na przykład podczas upałów i chłodu czy w szczęściu i nieszczęściu. Osoba świadoma Krsny jest ponad tymi dualizmami, gdyż dla zadowolenia Krsny nie waha się działać w jakikolwiek sposób. Dlatego pozostaje niewzruszona, zarówno wobec szczęścia, jak i nieszczęścia. Symptomy takie charakterystyczne są dla osób posiadających doskonałą wiedzę transcendentalną.

04.23 Praca człowieka uniezależnionego od trzech sił materialnej natury i posiadającego kompletną wiedzę transcendentalną całkowicie wtapia się w transcendencję.

04.23 *Znaczenie:* Kto osiągnął pełną świadomość Krsny, ten uwolnił się od wszelkich dualizmów, a tym samym od zanieczyszczenia siłami natury materialnej. Może zostać wyzwolony, ponieważ zna swoją konstytucjonalną pozycję w związku z Krsną – wskutek tego umysł jego nie może zostać odciągnięty od świadomości Krsny. Wszystko co robi poświęca Krsnie, który jest pierwotnym Visnu. Wszystkie jego prace są praktycznie ofiarami, jako że ofiara polega na zadowalaniu Najwyższej Osoby, Visnu, Krsny. Wynikające z tej

pracy następstwa na pewno wtapiają się w transcendencję i jej wykonawca nie cierpi żadnych materialnych skutków.

04.24 Kto całkowicie pogrążony jest w świadomości Krsny, ten z pewnością osiągnie królestwo duchowe, albowiem poświęca się on całkowicie czynnościom duchowym, w których rezultat procesu konsumpcji jest absolutny, a to, co zostało ofiarowane, jest tej samej natury duchowej.

04.24 Znaczenie: Opisano tutaj, w jaki sposób czyny spełniane w świadomości Krsny mogą ostatecznie doprowadzić do celu duchowego. Są różnego rodzaju czynności w świadomości Krsny i wszystkie z nich opisane zostaną w wersetach następnych. Na razie przedstawiono tylko zasady świadomości Krsny. Uwarunkowana dusza, uwikłana w nieczystości materialne, działa w atmosferze materialnej. Musi ona jednak uwolnić się od takich warunków. Procesem, który jej w tym pomoże, jest świadomość Krsny. Na przykład pacjent, który cierpi na rozstrój przewodu pokarmowego z powodu spożywania w nadmiarze produktów mlecznych, leczony jest innym produktem mlecznym, mianowicie twarogiem. Zaabsorbowana materią uwarunkowana dusza może zostać wyleczona przez świadomość Krsny. Takie jest stwierdzenie *Gity*. Proces ten jest powszechnie znany jako *yajna*, czyny (ofiary) przeznaczone jedynie dla zadowolenia Visnu, czyli Krsny. Im bardziej czynności tego świata materialnego spełniane są w świadomości Krsny, czyli jedynie dla Visnu, tym bardziej uduchawia się atmosfera tego świata – poprzez całkowite pogrążenie się w tej świadomości. Słowo *brahma* (Brahman) znaczy "duchowy". Pan posiada ciało duchowe, a promienie Jego transcendentalnego ciała, Jego duchowy blask, nazywany jest *brahmajyoti*. W tym *brahmajyoti* usytuowane jest wszystko co istnieje; kiedy jednak *jyoti* przykryte zostaje iluzją (*mayą*), czyli przyjemnościami zmysłowymi – nazywane jest wtedy materią. Ta materialna zasłona może zostać natychmiast usunięta poprzez świadomość Krsny; w ten sposób: ofiara dla świadomości Krsny, czynnik akceptujący taką ofiarę lub daninę, proces jej spożycia, ofiarowujący i rezultat – wszystko to razem staje się Brahmanem, czyli Prawdą Absolutną. Prawda Absolutna przykryta przez *mayę* nazywana jest materią. Materia zaangażowana w służbę dla Prawdy Absolutnej odzyskuje swoje cechy duchowe. Świadomość Krsny jest procesem przemiany świadomości iluzorycznej w świadomość Brahmana, czyli Najwyższego. Kiedy umysł całkowicie pogrąża się w świadomości Krsny, mówi się, że jest on w *samadhi*, czyli ekstazie. Wszystko, co robione jest z taką transcendentalną świadomością, nazywane jest *yajną*, czyli ofiarą dla Absolutu. W takim stanie świadomości duchowej:

ofiarowujący,

ofiara,

spożycie,

wykonujący lub przewodzący pełnieniu ofiary i

rezultat, czyli zysk końcowy – wszystko to staje się jednym w Absolucie, Najwyższym Brahmanie. Taka jest metoda świadomości Krsny.

04.25 Niektórzy z yoginów wielbią półbogów, urządzając dla nich różnego rodzaju ofiary, podczas gdy inni składają ofiary w ogniu Najwyższego Brahmana.

04.25 Znaczenie: Jak to opisano powyżej, osoba wypełniająca obowiązki w świadomości Krsny nazywana jest również doskonałym *yoginem* albo mistykiem pierwszej klasy. Ale są również inni, którzy spełniają podobne ofiary dla wielbionych przez siebie półbogów, i jeszcze inni, którzy takie ofiary spełniają dla Najwyższego Brahmana, czyli dla bezosobowego aspektu Najwyższego Pana. Są więc ofiary różnego rodzaju. Takie różne

ofiary, spełniane przez różnego rodzaju ludzi, stwarzają tylko złudzenie odmienności. W rzeczywistości ofiara znaczy zadowolenie Najwyższego Pana – Visnu, który znany jest również jako Yajna. Wszystkie te różne odmiany ofiar można podzielić na dwie podstawowe grupy:

poświęcanie jakichś ziemskich bogactw i ofiary w dążeniu do wiedzy transcendentalnej.

Osoby świadome Krsny poświęcają wszelkie materialne posiadłości dla zadowolenia Najwyższego Pana, podczas gdy inni, którzy pragną jakiegoś przemijającego szczęścia materialnego, poświęcają posiadane przez siebie dobra materialne dla zadowolenia takich półbogów jak Indra, bóg słońca itd. Jeszcze inni, mianowicie impersonaliści, poświęcają swoje tożsamości poprzez połączenie się z bezosobowym Brahmanem. Półbogowie są potężnymi żywymi istotami wyznaczonymi przez Najwyższego Pana do utrzymania tego świata oraz kierowania wszystkimi funkcjami materialnymi, jak ogrzewanie, oświetlanie wszechświata i dostarczanie wody. Osoby zainteresowane korzyściami materialnymi oddają cześć półbogom przez spełnianie różnego rodzaju ofiar polecanych w *Vedach*. Nazywani są oni *bahv-iśvara-vadi*, czyli wierzącymi w wielu bogów. Natomiast inni, którzy wielbią bezosobową cechę Prawdy Absolutnej i uważają postacie półbogów za przemijające, poświęcają swoje indywidualne "ja" w najwyższym ogniu i w ten sposób, przez połączenie się z egzystencją Najwyższego, kończą swoją indywidualną egzystencję. Tacy impersonaliści spędzają swój czas na filozoficznych spekulacjach, chcąc w ten sposób zrozumieć transcendentalną naturę Najwyższego. Innymi słowy, pracujący dla zysków poświęcają swoje materialne bogactwa dla uciech zmysłowych, podczas gdy impersonaliści poświęcają swoje desygnaty materialne w nadziei połączenia się z egzystencją Najwyższego. Dla impersonalistów ogniem ołtarza ofiarnego jest Najwyższy Brahman, a ofiarą jest jaźń, konsumowana przez ogień Brahmana. Osoba świadoma Krsny, tak jak Arjuna, poświęca jednakże wszystko dla zadowolenia Krsny – zarówno swoje materialne bogactwa, jak i własne "ja". Jest ona zatem *yoginem* pierwszej klasy, nie tracąc przy tym swojej indywidualnej egzystencji.

04.26 Niektórzy z nich (niezachwiani brahmacarini) poświęcają proces słuchania i zmysły w ogniu kontrolowanego umysłu, podczas gdy inni (grhasthowie żyjący zgodnie z zasadami) poświęcają w ogniu zmysłów przedmioty zmysłów.

04.26 Znaczenie: Członkowie czterech etapów życia ludzkiego, mianowicie: *brahmacarin*, *grhastha*, *vanaprastha* i *sannyasi*, wszyscy powinni zostać doskonałymi *yoginami*, czyli transcendentalistami. Ponieważ celem życia ludzkiego nie jest zwierzęce zadowalanie zmysłów, cztery porządki życia ludzkiego zostały zorganizowane w taki sposób, aby umożliwić ludziom osiągnięcie doskonałości w życiu duchowym. *Brahmacarin*, czyli uczeń znajdujący się pod opieką bona fide mistrza duchowego, kontroluje umysł przez powstrzymanie się od zadowalania zmysłów. *Brahmacarin* słucha tylko słów dotyczących świadomości Krsny. Słuchanie jest podstawą rozumienia i dlatego czysty *brahmacarin* całkowicie angażuje się w *harer namanukirtanam* – śpiewanie i słuchanie o chwałach Pana. Powstrzymuje się on od słuchania wibracji materialnych, a słuch swój angażuje w słuchanie transcendentalnych wibracji *mantry* Hare Krsna. Osoby żyjące w małżeństwie, które mają pewną swobodę, jeśli chodzi o zadowalanie zmysłów, robią to z dużym umiarem. Życie seksualne, jedzenie mięsa i przyjmowanie środków odurzających i pobudzających – są to powszechne tendencje w społeczeństwie ludzkim, ale *grhastha* (osoba w związku małżeńskim) żyjący według zasad, nie nadużywa życia seksualnego ani nie folguje sobie w inny sposób w zadowalaniu zmysłów. Małżeństwa zawierane na zasadach religijnych są powszechne we wszystkich cywilizowanych społeczeństwach ludzkich, gdyż jest to sposób na

ograniczenie życia seksualnego. Taka wstrzeźliwość i nieprzywiązywanie się do życia seksualnego jest również rodzajem *yajni*, jako że wstrzeźliwy *grhastha* poświęca swoją ogólną skłonność do zadowalania zmysłów dla wyższego, transcendentalnego życia.

04.27 Ci, którzy zainteresowani są osiągnięciem samorealizacji poprzez kontrolę umysłu i zmysłów, składają czynności wszystkich zmysłów, jak również powietrze życia, jako ofiarę w ogniu kontrolowanego umysłu.

04.27 Znaczenie: Jest tutaj mowa o systemie *yogi* przedstawionym przez Patanjalego. W *Yoga-sutrze* Patanjalego, dusza nazywana jest *pratyag-atmą* i *parag-atmą*. Dopóki dusza przywiązana jest do zadowalania zmysłów, nazywana jest *parag-atmą*, ale skoro tylko uwalnia się od tego przywiązania, jest zwana *pratyag-atmą*. Dusza podlega działaniom dziesięciu rodzajów powietrza znajdującego się wewnątrz ciała, a uświadomić to sobie można poprzez system oddychania. System *yogi* Patanjalego naucza, w jaki sposób kontrolować funkcjonowanie powietrza wewnątrz ciała, tak aby ostatecznie wszystkie funkcje tego powietrza wykorzystać do oczyszczenia duszy z przywiązań materialnych. Według tego systemu *yogi* ostatecznym celem jest *pratyag-atma*, która nie ma nic wspólnego z czynnościami materialnymi. Zmysły współdziałają z przedmiotami zmysłów i wszystkie angażują się w czynności poza duszą. Uszy słuchają, oczy patrzą, nos wącha, język smakuje, a ręka dotyka. Czynności te nazywają się funkcjami *prana-vayu*. *Apana-vayu* kieruje się w dół, *vyana-vayu* działa w sposób kurczący i rozszerzający, *samana-vayu* utrzymuje równowagę, *udana-vayu* kieruje się w górę. Ten kto jest oświecony, angażuje je wszystkie w rozwój realizacji duchowej.

04.28 Przyjąwszy niezłomne śluby, niektórzy zostali oświeceni poprzez poświęcenie swych bogactw, inni zaś przez praktykowanie surowych wyrzeczeń, praktykę ośmiostopniowego systemu *yogi* mistycznej, czy przez studiowanie *Ved* w celu uczynienia postępu w transcendentalnej wiedzy.

04.28 Znaczenie: Ofiary tego rodzaju można podzielić na różne kategorie. Niektóre osoby na przykład poświęcają swój majątek na różne cele dobroczynne. W Indiach istnieją bogate związki kupieckie albo warstwy książęce, które otwierają różnego rodzaju instytucje dobroczynne, jak *dharma-śala*, *anna-ksetra*, *atithi-śala*, *anathalaya* i *vidya-pitha*. Również w innych krajach jest wiele szpitali, domów starców i podobnych instytucji charytatywnych, których celem jest rozdanie żywności, kształcenie oraz darmowe leczenie dla biednych. Wszelka taka działalność dobroczynna nazywana jest *dravyamaya-yajna*. Są też tacy, którzy dla osiągnięcia wyższego poziomu życia lub w celu osiągnięcia wyższych planet w tym wszechświecie, dobrowolnie przyjmują wszelkiego rodzaju wyrzeczenia, jak *candrayana* i *caturmasya*. Proces ten polega na czynieniu ślubów dla poddania życia pewnym surowym prawom. Na przykład osoba składająca śluby *caturmasya* nie goli się przez cztery miesiące w roku (od lipca do października), nie spożywa pewnych pokarmów, nie przyjmuje dwóch posiłków dziennie albo nie opuszcza domu. Taka rezygnacja z pewnych wygod życia nazywana jest *tapomaya-yajną*. Są jeszcze inni, którzy angażują się w różnego rodzaju *yogi* mistyczne, jak np. system Patanjalego (w celu połączenia się z Absolutem), *hatha-yogę* czy *astanga-yogę* (dla osiągnięcia pewnego rodzaju doskonałości). Niektórzy zaś wędrują do wszystkich świętych miejsc pielgrzymek. Wszystkie te praktyki nazywają się *yoga-yajnam*, czyli ofiarami dla osiągnięcia pewnego rodzaju doskonałości w tym świecie materialnym. Są również inni, którzy studiują różnego rodzaju literaturę wedyjską, szczególnie *Upanisady* i *Vedanta-sutry* albo filozofię *Sankhya*. Nazywa się to *svadhyaya-yajną* albo poświęcenie się studiom. Wszyscy ci *yogini* z wiarą pełnią różnego rodzaju ofiary i dążą do wyższego

poziomu życia. Świadomość Krsny jednakże różni się od wszystkich tych procesów, jako że jest ona bezpośrednią służbą dla Najwyższego Pana. Świadomości Krsny nie można osiągnąć poprzez żadną z wyżej wymienionych ofiar, ale jedynie dzięki łasce Pana i Jego bona fide wielbicieli. Świadomość Krsny jest zatem transcendentalna.

04.29 A są nawet tacy, którzy – aby osiągnąć trans – skłaniają się ku procesowi powstrzymywania oddechu, praktykując zatrzymanie ruchu wydechu we wdechu, a wdechu w wydechu, i tym sposobem – zatrzymawszy wszelkie oddychanie – w końcu pozostają w transie. Niektórzy z nich, poprzez zmniejszenie ilości przyjmowanego pokarmu, składaj wydech jemu samemu w ofierze.

04.29 Znaczenie: Ten system *yogi*, polegający na kontrolowaniu procesu oddychania, nazywany jest *pranayamą* i na początku praktykowany jest w systemie *hatha-yogi* poprzez różne postawy siedzące. Wszystkie z tych procesów polecane są dla kontrolowania zmysłów i dla postępu w realizacji duchowej. Praktyka ta obejmuje również kontrolowanie powietrza wewnątrz ciała, tak aby zmienić kierunek jego obiegu na przeciwny. Powietrze *apana* kieruje się w dół, a powietrze *prana* w górę. *Yogin* zajmujący się systemem *pranayama* praktykuje oddychanie w przeciwnym kierunku, tak aż prądy powietrza zneutralizują się w *puraka*, zrównoważeniu. Kiedy wydychane powietrze ofiarowane jest powietrzu wdychanemu, nazywa się to *recaka*. Kiedy oba prądy powietrza zostaną całkowicie zatrzymane, nazywane jest to *yogą kumbhaka*. Poprzez praktykowanie *yogi kumbhaka*, *yogin* przedłuża swoje życie o wiele, wiele lat, tak aby móc osiągnąć doskonałość w realizacji duchowej. Inteligentny *yogin* stara się osiągnąć doskonałość w przeciągu jednego życia, nie czekając na następne. I przez praktykę *kumbhaka-yogi* przedłuża swoje życie o wiele, wiele lat. Osoba świadoma Krsny jednakże, pełniąc zawsze transcendentalną służbę miłości dla Pana, automatycznie staje się kontrolerem swoich zmysłów. Ponieważ zmysły jej są zawsze zaangażowane w służbę dla Krsny, nie mają one okazji zajęcia się czymś innym. Wskutek tego, z chwilą zakończenia tego życia jest ona w naturalny sposób przenoszona na transcendentalny plan Pana Krsny. Dlatego też nie robi ona żadnych wysiłków w celu przedłużenia swojego życia. Od razu osiąga platformę wyzwolenia, jak oznajmia to *Bhagavad-gita* (14.26):

*mam ca yo 'vyabhicarena bhakti-yogena sevate
sa gunan samatityaitan brahma-bhuyaya kalpate*

"Ten kto angażuje się w czystą służbę oddania dla Pana, wznosi się ponad siły natury materialnej i natychmiast osiąga platformę duchową." Osoba świadoma Krsny zaczyna od etapu transcendentalnego i bezustannie pogrążona jest w tej świadomości. Dlatego nie upada i szybko osiąga królestwo Najwyższego Pana. Praktyka polegająca na zmniejszeniu ilości pokarmu jest podejmowana automatycznie, kiedy ktoś je tylko *krsna prasadam*, czyli pożywienie najpierw ofiarowane Panu. Zmniejszenie ilości spożywanego pokarmu jest bardzo pomocne w kontroli zmysłów. A bez kontrolowania zmysłów nie ma możliwości wydostania się z tej materialnej niewoli.

04.30 Wszyscy ci, którzy ofiarę pełnią i znają jej znaczenie, zostają oczyszczeni z następstw swoich grzechów, a skosztowawszy nektaru będącego rezultatem takiej ofiary, wnoszą się ku tej najwyższej, wiecznej atmosferze.

04.30 Znaczenie: Z powyższego objaśnienia różnego typu ofiar, mianowicie: ofiary z własnego majątku, studiowania *Ved* albo doktryn filozoficznych i praktykowania systemu *yogi*, można dowiedzieć się, że głównym celem ich wszystkich jest kontrolowanie zmysłów.

Zadowalanie zmysłów jest główną przyczyną egzystencji materialnej; zatem dopóki ktoś tego nie zarzuci, nie ma on szansy na wzniesienie się do wiecznej platformy – pełnej wiedzy, szczęścia i życia. Platforma ta znajduje się w wiecznej atmosferze, atmosferze Brahmana. Wszystkie wyżej wymienione ofiary pomocne są w oczyszczeniu się z następstw grzechów tego materialnego życia. Przez taki postępek nie tylko osiąga się szczęście i pełnię w tym życiu, ale również, po opuszczeniu ciała materialnego, wchodzi się do wiecznego królestwa Boga, czy to łącząc się z bezosobowym Brahmanem, czy obcując bezpośrednio z Najwyższą Osobą Boga, Krsną.

04.31 O najlepszy spośród Kaurawów, bez pełnienia ofiary nie można być szczęśliwym na tej planecie ani w tym życiu, cóż więc powiedzieć o następnym?

04.31 Znaczenie: Bez względu na to, jaką formę posiadamy w tym życiu, pozostajemy nieświadomi swojej rzeczywistej pozycji. Innymi słowy, przyczyną naszego pobytu w tym świecie materialnym są złożone skutki naszego grzesznego życia w przeszłości. Niewiedza jest przyczyną grzechu, a grzech jest przyczyną przeciągania się naszej egzystencji w tym świecie materialnym. Ludzka forma życia jest jedyną furtką, przez którą można wydostać się z tego uwikłania. Dlatego *Vedy* dają nam szansę takiej ucieczki, wskazując ścieżki religii, ekonomicznego dobrobytu, uregulowanego zadowalania zmysłów i, w końcu – środki do całkowitego wydostania się z tych nieszczęsnych warunków. Ścieżka religii, czyli różnego rodzaju ofiary polecane wyżej, automatycznie rozwiązuje nasze problemy ekonomiczne. Przez pełnienie *yajni* możemy mieć wystarczającą ilość pożywienia, mleka itd. – nawet jeśli jest tzw. wzrost populacji. Kiedy ciało zostaje odpowiednio nakarmione i zaopatrzone w potrzebne mu przedmioty, naturalnie następnym etapem jest zadowalanie zmysłów. Dlatego *Vedy* zalecają uświęcone małżeństwa dla uregulowanego zadowalania zmysłów. Można zatem stopniowo wznosić się z niewoli materialnej do poziomu wyzwolenia, a najwyższą doskonałością wyzwolonego życia jest obcowanie z Najwyższym Panem. Doskonałość można osiągnąć przez spełnianie *yajni* (ofiār), jak to opisano powyżej. Jeśli nie pełni się *yajni* odpowiednio do zaleceń wedyjskich, nie można oczekiwać szczęścia nawet w tym życiu, nie mówiąc już o życiu następnym: w innym ciele i na innej planecie. Na różnych wyższych planetach istnieją różne poziomy materialnych wygod i we wszystkich przypadkach na osoby zaangażowane w pełnienie różnego rodzaju *yajni* czeka ogromne szczęście. Jednak najwyższym rodzajem szczęścia jakie może osiągnąć człowiek, jest wzniesienie się na planety duchowe – poprzez praktykowanie świadomości Krsny. Życie w świadomości Krsny jest zatem rozwiązaniem wszystkich problemów egzystencji materialnej.

04.32 Wszystkie te ofiary polecane są przez Vedy i wszystkie one zrodziły się z różnego typu prac. Znając je jako takie, osiągniesz wyzwolenie.

04.32 Znaczenie: *Vedy* wspominają o wszystkich typach ofiar, wymienionych powyżej, jako odpowiadających ludziom zajęтым różnego rodzaju pracami. Ponieważ ludzie są tak bardzo pochłonięci cielesną koncepcją życia, ofiary te zostały ustalone w taki sposób, że pozwalają one angażować albo ciało, albo umysł, albo inteligencję. Ale ostatecznym celem ich wszystkich jest doprowadzenie do wyzwolenia z tego ciała. Pan potwierdza to tutaj Swymi własnymi słowami.

04.33 O pogromco wroga, ofiara spełniana w wiedzy lepsza jest niż jedynie ofiara z posiadłości materialnych. Ale wszelkie ofiary z pracy, o synu Prthy, kończą się wiedzą transcendentálną.

04.33 Znaczenie: Celem wszystkich ofiar jest osiągnięcie doskonałej wiedzy, następnie uwolnienie się od trosk materialnych i ostatecznie – zaangażowanie się w transcendentálną służbę miłości dla Najwyższego Pana (świadomość Krsny). Niemniej jednak, we wszystkich tych aktach ofiarnych zawiera się pewna tajemnica i tajemnicę tę należy poznać. Ofiary przyjmują czasami różne formy, w zależności od określonych wierzeń pełniącego te ofiary. Kiedy wiara spełniającego ofiarę osiąga stan wiedzy transcendentálnej, powinien być on uważany za bardziej światłego, niż ten, który składa ofiarę z bogactw materialnych bez takiej wiedzy, jako że ofiary składane bez wiedzy pozostają na platformie materialnej i nie przynoszą żadnych korzyści duchowych. Prawdziwa wiedza kulminuje w świadomości Krsny, będącej najwyższym stanem wiedzy transcendentálnej. Bez wzniesienia się do wiedzy, ofiary są jedynie czynnościami materialnymi. Kiedy jednakże ofiary te zostaną wzniesione do poziomu transcendentálnej wiedzy, wszystkie takie czynności osiągają platformę duchową. W zależności od różnego stopnia świadomości, czyny ofiarne nazywane są czasami *karma-kanda*, czyli czynnościami dla zysków, a czasami *jnana-kanda* – wiedzą mającą na celu poszukiwanie prawdy. I niewątpliwie lepiej jest, jeśli wszystkie czyny ofiarne znajdują swój finał w wiedzy.

04.34 Spróbuj poznać prawdę przez zbliżenie się do mistrza duchowego. Zadawaj mu pokorne pytania i służ mu z oddaniem. Samozrealizowana dusza może udzielić ci wiedzy, gdyż ona ujrzała prawdę.

04.34 Znaczenie: Ścieżka realizacji duchowej jest niewątpliwie trudna. Dlatego Pan radzi nam przyjęcie mistrza duchowego z linii sukcesji uczniów zapoczątkowanej przez Samego Pana. Nikt nie może być bona fide mistrzem duchowym, jeśli nie przestrzega tej zasady sukcesji uczniów. Oryginalnym mistrzem duchowym jest Sam Pan, a osoba pochodząca z sukcesji uczniów może wyjawiać swemu uczniowi przekaz Pana w postaci niezmienionej. Nikt nie może zrealizować się duchowo wymyślając swój własny proces, tak jak jest to zwyczajem niemądrych oszustów. *Bhagavatam* (6.3.19) mówi: *dharmam tu saksad bhagavat-pranitam* – ścieżka religii została wskazana bezpośrednio przez Pana. Zatem ani spekulacje umysłowe, ani jałowe dyskusje nie mogą nikomu pomóc w uczynieniu postępu w życiu duchowym. Postępu takiego nie można też uczynić poprzez niezależne studiowanie ksiąg wiedzy. Po to, aby otrzymać wiedzę, należy zbliżyć się do bona fide mistrza duchowego. Należy przyjąć takiego mistrza duchowego, całkowicie mu się podporządkować i służyć mu bez fałszywego prestiżu. Sekret postępu w życiu duchowym polega na zadowalaniu samozrealizowanego mistrza duchowego. Zadawanie pytań i pokora stanowią o duchowym rozumieniu. Bez pokory i pełnienia służby, zadawanie pytań mistrzowi duchowemu nie będzie skuteczne. Uczeń musi zostać poddany sprawdzianowi mistrza duchowego, i kiedy mistrz duchowy przekonuje się o jego szczerym pragnieniu, automatycznie błogosławi go prawdziwym rozumieniem duchowym. Werset ten potępia zarówno bezrozumne naśladownictwo, jak i zadawanie absurdalnych pytań. Należy nie tylko pokornie słuchać mistrza duchowego, ale również poprzez pokorę, zadawanie pytań i pełnienie służby, zdobywać od niego wiedzę. Bona fide mistrz duchowy jest z natury bardzo dobry dla uczniów. A wtedy, gdy uczeń jest pokorny i zawsze gotowy do pełnienia służby, zadawanie pytań i przekaz wiedzy stają się doskonałe.

04.35 A kiedy zdobędziesz prawdziwą wiedzę od duszy samozrealizowanej, nigdy ponownie nie ulegniesz złudzeniu, gdyż dzięki tej wiedzy zrozumiesz, że wszystkie żywe istoty są jedynie częścią Najwyższego, czyli – innymi słowy – należą one do Mnie.

04.35 Znaczenie: Kto otrzymał wiedzę od duszy samozrealizowanej, czyli osoby, która zna prawdziwą postać rzeczy, ten wie, że wszystkie żywe istoty są częstkami Najwyższej Osoby Boga, Pana Śri Krsny. Złudzenie egzystencji oddzielnej od Krsny nazywane jest *mayą* (*ma* – nie; *ya* – to). Niektórzy myślą, że nie mamy nic wspólnego z Krsną, że Krsna jest tylko wielką osobistością historyczną, Absolutem zaś jest bezosobowy Brahman. W rzeczywistości, jak informuje o tym *Bhagavad-gita*, bezosobowy Brahman jest osobistym blaskiem Krsny, Najwyższej Osoby Boga, przyczyny wszystkiego. *Brahma-samhita* wyraźnie oznajmia, że Krsna jest Najwyższą Osobą Boga, przyczyną wszystkich przyczyn. Nawet miliony inkarnacji są jedynie Jego różnymi ekspansjami. Ekspansjami Krsny są również żywe istoty. Filozofowie Mayavadi błędnie myślą, że Krsna traci Swą oddzielną egzystencję w wielu Swoich ekspansjach. Myśl taka jest z natury materialna. W tym materialnym świecie zdobyliśmy doświadczenie, iż rzecz, która została rozdzielona na części, traci swoją pierwotną tożsamość. Filozofowie Mayavadi nie potrafią zrozumieć tego, że Absolut oznacza, iż jeden plus jeden równa się jeden, i jeden minus jeden również wynosi jeden. Tak jest bowiem w przypadku świata absolutnego.

Z braku dostatecznej wiedzy o nauce absolutu jesteśmy teraz w złudzeniu i dlatego myślimy, iż jesteśmy oddzieleni od Krsny. Choć jesteśmy oddzielnymi częstkami Krsny, to jednak nie jesteśmy różni od Niego. Różnice cielesne pomiędzy żywymi istotami są *mayą*, czyli nie są czymś rzeczywistym. Zadaniem nas wszystkich jest zadowalanie Krsny. Jedynie z powodu *mayi* Arjuna myślał, że okresowy, cielesny związek z krewnymi był czymś ważniejszym od jego wiecznego, duchowego związku z Krsną. Cała nauka *Bhagavad-gity* zmierza do tego wniosku, że żywa istota, jako Jego wieczny sługa, nigdy nie może zostać oddzielona od Krsny, a jej wrażenie bycia tożsamością samodzielną, nie związaną z Krsną, nazywane jest *mayą*. Żywe istoty, jako oddzielone części Najwyższego, mają pewien cel do spełnienia. Zapomniawszy o tym celu, od czasów niepamiętnych przebywają w różnego rodzaju ciałach: jako ludzie, zwierzęta, półbogowie itd. Przyczyną tych różnic cielesnych jest zapomnienie o transcendentalnej służbie dla Pana. Kto jednak angażuje się w taką służbę poprzez świadomość Krsny, ten od razu zostaje od tego złudzenia uwolniony. Czystą wiedzę można otrzymać jedynie od bona fide mistrza duchowego i w ten sposób uchronić się przed złudzeniem, że żywa istota jest równa Krsnie. Doskonała wiedza oznajmia, że Najwyższa Dusza (Krsna) jest najwyższym schronieniem dla wszystkich żywych istot, a porzucając to schronienie, żywe istoty – pod wpływem energii materialnej – ulegają złudzeniu, odnosząc wrażenie, iż posiadają oddzielną tożsamość. Wskutek tego – w różnym stopniu utożsamiając się z materią – zapominają o Krsnie. Kiedy jednak takie ulegające złudzeniu żywe istoty osiągną świadomość Krsny, oznacza to, że znajdują się na ścieżce do wyzwolenia. Potwierdza to *Bhagavatam* (2.10.6): *muktir hitvanyatha-rupam svarupena vyavasthitih*. Wyzwolenie jest równoznaczne z osiągnięciem swojej konstytucjonalnej pozycji wiecznego sługi Krsny (świadomość Krsny).

04.36 Nawet gdybyś był uważany za największego spośród wszystkich grzeszników, to jeśli zajmiesz miejsce w łodzi wiedzy transcendentalnej, będziesz w stanie przeplnąć ocean nieszczęść.

04.36 Znaczenie: Prawidłowe zrozumienie swojej konstytucjonalnej pozycji w związku z Krsną jest rzeczą tak wspaniałą, że jest w stanie od razu uwolnić daną osobę od zabójczej

walki o egzystencję, która toczy się w oceanie niewiedzy. Materialny świat porównywany jest czasami do oceanu niewiedzy, a czasami do płonącego lasu. Walka o życie w oceanie jest bardzo bolesna, nawet dla doskonałego pływaka; jeśli znajdzie się ktoś, kto uratuje tego zmagającego się z oceanem pływaka, jest on największym wybawcą. Doskonała wiedza otrzymana od Najwyższej Osoby Boga jest ścieżką wiodącą do wyzwolenia. A łódź świadomości Krsny jest bardzo prosta, ale zarazem najbardziej wzniosła.

04.37 Tak jak płonący ogień obraca w popiół spalane drewno, tak też Arjuno czyni ogień wiedzy, spalając na popiół wszystkie reakcje czynów materialnych.

04.37 Znaczenie: Doskonała wiedza o duszy i Duszy Najwyższej oraz ich związku została porównana tutaj do ognia. Ogień ten spala i obraca w popiół zarówno skutki czynów niepobożnych, jak i wszelkie następstwa czynów pobożnych. Skutki te mogą znajdować się na różnych etapach rozwoju: istnieją skutki dopiero tworzące się, skutki już owocujące, skutki już odebrane oraz skutki *a priori*. Jednak wiedza o konstytucjonalnej pozycji żywej istoty obraca je wszystkie w popiół. Jeśli ktoś posiada doskonałą wiedzę, wszystkie skutki jego czynów, zarówno *a priori*, jak i *a posteriori*, ulegają spaleni. *Vedy (Brhad-aranyaka Upanisad 4.4.22)* oznajmiają: *ubhe uhaivaisa ete taraty amrtah sadhv-asadhuni*: "Osoba ta przezwycięża skutki zarówno pobożnych, jak i niepobożnych czynów."

04.38 Nie ma nic bardziej wzniosłego i czystego w tym świecie nad wiedzę transcendentalną. Wiedza taka jest dojrzałym owocem wszelkiego mistycyzmu. A kto osiągnął dojrzałość w praktyce służby oddania, z biegiem czasu zaczyna rozkoszować się tą wiedzą w sobie samym.

04.38 Znaczenie: Kiedy mówimy o wiedzy transcendentalnej, mamy na myśli rozumienie duchowe. Nie ma zatem nic tak wzniosłego i czystego jak wiedza transcendentalna. Niewiedza jest przyczyną naszej niewoli, a wiedza jest drogą do wyzwolenia. Wiedza ta jest dojrzałym owocem służby oddania. Kto ją posiadł, ten nie musi już nigdzie szukać spokoju, gdyż raduje się pokojem będącym w nim samym. Innymi słowy, wiedza ta i pokój kulminują w świadomości Krsny. Jest to ostatnie słowo *Bhagavad-gity*.

04.39 Taką transcendentalną wiedzę jest w stanie osiągnąć człowiek pełen wiary, który jest zaabsorbowany tą wiedzą i który panuje nad zmysłami, a zdobywszy ją, szybko osiąga najwyższy pokój duchowy.

04.39 Znaczenie: Taką wiedzę o świadomości Krsny może osiągnąć człowiek, który ma mocną wiarę w Krsnę. Wierzącym nazywany jest ten, kto myśli, że jedynie przez działanie w świadomości Krsny może osiągnąć najwyższą doskonałość. Wiarę taką można zdobyć przez pełnienie służby oddania i przez intonowanie
Hare Krsna, Hare Krsna, Krsna Krsna, Hare Hare,
Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare,
które oczyszcza nasze serce z wszelkiego materialnego brudu. Poza tym należy kontrolować zmysły. Osoba pokładająca wiarę w Krsnie i kontrolująca zmysły może szybko i bez trudu osiągnąć doskonałość w wiedzy o świadomości Krsny.

04.40 Kto jednak nie posiada wiedzy ani wiary, kto wątpi w pisma objawione, ten nie osiągnie boskiej świadomości; osoba taka upada. Dla wątpiącej duszy nie ma szczęścia ani w tym świecie, ani w następnym.

04.40 Znaczenie: Spośród wielu standardowych i autorytatywnych pism objawionych, najlepszym jest *Bhagavad-gita*. Ludzie, którzy w swym postępowaniu niemalże podobni są do zwierząt, nie posiadają wiary w standardowe pisma objawione ani też nie mają wiedzy o nich. A niektórzy, nawet chociaż posiadają wiedzę o takich pismach i mogą cytować z nich ustępy, to nie mają właściwej wiary w ich słowa. Są też inni, którzy wierząc w pisma święte, takie jak *Bhagavad-gita*, nie wierzą jednak w Najwyższą Osobę Boga, Śri Krsnę, i nie oddają Mu czci. Takie osoby nie mogą wytrwać w świadomości Krsny i upadają. Te spośród wszystkich wyżej wymienionych osób, które nie mają żadnej wiary i zawsze wątpią, nie czynią w ogóle postępu. Ludzie pozbawieni wiary w Boga i Jego objawione słowo nie znajdują niczego dobrego ani w tym świecie, ani w następnym. Dla takich osób nie ma żadnego szczęścia. Dlatego należy z wiarą przestrzegać zasad pism objawionych i w ten sposób wznieść się do platformy wiedzy. Bowiem tylko taka wiedza może pomóc w osiągnięciu transcendentalnej platformy duchowego rozumienia. Innymi słowy, osoby wątpiące nie zajmują żadnej pozycji na ścieżce wyzwolenia duchowego. Aby osiągnąć sukces, należy brać przykład z wielkich *acaryów* pochodzących z sukcesji uczniów.

04.41 Kto działa w służbie oddania, wyrzekając się owoców swojej pracy, i którego wątpliwości zostały rozproszone przez wiedzę transcendentalną – ten rzeczywiście utwierdzony jest w sobie. Wskutek tego, o zdobywco bogactw, nie jest on związany przez reakcje pracy.

04.41 Znaczenie: Kto przestrzega instrukcji *Gity*, tak jak nakazuje to Pan, Najwyższa Osoba Boga, ten – dzięki łasce wiedzy transcendentalnej – uwalnia się od wszelkich wątpliwości. Jako integralna część Pana, posiadając pełną świadomość Krsny, jest on już utwierdzony w samowiedzy. Wskutek tego czyn nie jest już dla niego przyczyną niewoli.

04.42 Zatem wszelkie wątpliwości, które powstały w twoim sercu z powodu niewiedzy, powinieneś zwalczyć bronią wiedzy. Uzbroiwszy się w jogę, o Bharato, powstań i walcz!

04.42 Znaczenie: System *yogi*, o którym mowa w tym rozdziale, nazywany jest *sanatana-yogą*, czyli wiecznymi czynnościami żywej istoty. W *yodze* tej można wyróżnić dwa rodzaje aktów ofiarnych: jeden nazywany jest ofiarą z własnych bogactw materialnych, a drugi wiedzą o duszy, co jest czysto duchowym zajęciem. Jeśli ofiara z dóbr materialnych nie idzie w parze z realizacją duchową, wtedy staje się ona ofiarą materialną. Kto natomiast dokonuje takiej ofiary w jakimś celu duchowym, czyli w służbie oddania, ten czyni doskonałą ofiarę. Jeśli weźmiemy pod uwagę czynności duchowe, znajdziemy tu również dwa podziały, mianowicie: zrozumienie własnego "ja" (czyli własnej konstytucjonalnej pozycji) oraz zrozumienie prawdy o Najwyższej Osobie Boga. Kto podąża ścieżką wytyczoną przez *Gitę*, taką jaką ona jest, ten bez trudu może zrozumieć te dwie dziedziny wiedzy duchowej. Nie ma on trudności w osiągnięciu doskonałej wiedzy o duszy jako integralnej części Pana. I wiedza taka jest dobrodziejstwem, gdyż osoba ta może dzięki niej zrozumieć transcendentalne czyny Pana. Na początku tego rozdziału Pan Sam wspominał o Swoich transcendentalnych czynach. Kto nie rozumie nauk *Gity*, ten jest osobą niewierzącą, co oznacza też, że niewłaściwie korzysta ze swojej częściowej niezależności danej mu przez Pana. Jeśli ktoś, pomimo takich nauk, nie rozumie prawdziwej natury Pana, jako wiecznej, pełnej szczęścia i wszechwiedzącej Osoby Boga, ten z pewnością jest głupcem numer jeden. Niewiedzę można zniweczyć poprzez stopniowe przyjmowanie zasad świadomości Krsny. Świadomość Krsny może zostać rozbudzona poprzez różnego rodzaju ofiary składane półbogom, ofiary dla Brahmana, ofiarę celibatu, życia rodzinnego, kontrolowanie zmysłów, praktykowanie *yogi* mistycznej,

oddawanie się pokutom, rezygnację z dóbr materialnych, studiowanie *Ved* i przez uczestniczenie w instytucji społecznej nazywanej *varna-aśrama-dharmą*. Wszystko to uważane jest za ofiarę i podstawą tych wszystkich czynności jest uregulowane działanie. Jednakże ważną rzeczą w tych wszystkich zajęciach jest samorealizacja. Kto dąży do tego celu, ten jest prawdziwym studentem *Bhagavad-gity*; kto natomiast wątpi w autorytet Krsny-upada. Dlatego jest taka zasada, która oznajmia, że *Bhagavad-gitę*, czy też każde inne pismo święte, należy studiować pod kierunkiem bona fide mistrza duchowego, służąc mu i całkowicie mu się podporządkowując. Bona fide mistrz duchowy pochodzi z sukcesji uczniów istniejącej od czasów niepamiętnych i nie wypacza on nauk Najwyższego Pana, jakich miliony lat temu udzielił On bogu słońca (przez którego następnie nauki *Bhagavad-gity* zostały przekazane do ziemskiego królestwa). Należy więc podążać ścieżką wytyczoną przez *Bhagavad-gitę*, tak jak poleca to sama *Gita*, i należy wystrzegać się ludzi zainteresowanych własną korzyścią i popularnością, którzy zwodzą innych ze słusznej drogi. Pan jest bezwzględnie najwyższą osobą, a Jego czyny są transcendentalne. Kto to rozumie, ten jest osobą wyzwoloną już od samego początku swoich studiów nad *Gitą*.

W ten sposób Bhaktivedanta kończy objaśnienia do Czwartego Rozdziału *Śrimad Bhagavad-gity*, traktującego o Wiedzy Transcendentalnej.